

Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Martin Holý

F. M. Hník a vybrané kapitoly z dějin CČS(H)

Vedoucí práce: prof. ThDr. Zdeněk Kučera, dr. h. c.

Praha 2015

Anotace

Diplomová práce se zabývá osobností profesora Františka M. Hníka. Pojednává o jeho životě a dílčích kapitolách dějin Církve československé (Husitské). Sleduje Hníkovu činnost v Úřadu Ústřední rady Církve československé (Husitské) a následnou činnost pedagoga Husovy fakulty.

Annotation

This diploma thesis depicts the personage of professor František M. Hník. The body of my work is dealing with his life and partial chapters of the history of Czechoslovak (Hussite) Church. This thesis follows Hník's activity at Central Board Office of Czechoslovak (Hussite) Church and his subsequent scholastic work at Hus' fakulty.

Klíčová slova

Hník, František Maria, 1905-1962

Církev československá husitská

Křesťanští teologové

Církevní život

Církevní školství

Husitská teologická fakulta

Keywords

Hník, František Maria, 1905-1962

The Czechoslovak Hussite Church

Christian Theologians

Church Life

Religious Education

Hussite Theological Faculty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, použil jen uvedené prameny a literaturu a řádně jsem všechny citoval a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 31. srpna 2015

Martin Holý

Poděkování

Mé poděkování patří především vedoucímu této práce profesoru ThDr. Zdeňku Kučerovi za velkorysost a shovívavost, s níž přijal vedení této práce. Za cenné podněty, které jsem bohužel v této diplomové práci nezohlednil, nicméně věřím, že je zúročím v budoucnosti.

Obsah

Seznam zkratk	7
Úvod	8
1. Vzdělání	9
2. Počátky duchovenského působení	11
3. Činnost na Úřadu Ústřední rady CČS(H)	15
4. Stručná a spěšná charakteristika ekumenických aktivit CČS(H)	20
5. V exilu během II. světové války	28
6. Od návratu do vlasti k děkanské funkci	29
7. Formování Husovy československé bohoslovecké fakulty	32
8. Působení na samostatné Husově fakultě	39
9. Cesta k biskupskému úřadu	42
10. Biskupem Olomoucké diecéze aneb cesta do hrobu	47
Závěr	49
Resumé	50
Summary	51
Prameny a literatura	52

Seznam zkratk

CČS(H)	Církev československá (husitská)
ÚAM CČS(H)	Ústřední archiv a muzeum Církve československé (husitské)
VŠB	Vysoká škola bohovědná

Úvod

František Maria Hník (1905-1962) patří k významným postavám Církve československé (husitské). Je řazen do takzvané druhé generace teologů CČS(H) spolu se Zdeňkem Trtíkem, Jindřichem Mánkem, Otto Rutrlem, Miroslavem Kaňákem a Rudolfem Horským; tedy do generace, která stála u „*kopernikánského obratu teologie a spirituality*“ CČS(H).¹ První generaci tvořily zakladatelské osobnosti tvořící teologický a základy teologie nově vzniklé církve (Karel Farský, Karel Statečný, Alois Spisar, František Kovář), třetí generace prožila většinu svého tvůrčího období v komunistické totalitě (tvoří ji Zdeněk Kučera, Milan Salajka, Vladimír Kubáč, Zdeněk Sázava a Anežka Ebertová). Dnes můžeme mluvit již o čtvrté generaci teologů (Jan Blahoslav Lášek, Jaroslav Hrdlička, Jiří Vogel, Pavel Kolář), ta navazuje na trojiční teologii prostého života profesora Zdeňka Kučery.²

Význam osobnosti a díla Františka M. Hníka není v Církvi československé (husitské) ani v celé české teologii doceněn. Stal se z něj pozapomenutý teolog a duchovní – biskup Olomoucké diecéze. Od třicátých let dvacátého století se z něho stal hlavní tvůrce ekumenického směřování CČS(H). Svým vědeckým odkazem z oboru křesťanské sociologie překročil hranice CČS(H) i Československé republiky.

Cílem této diplomové práce není podat rozsáhlý rozbor Hníkova myšlení, nebylo by to ani v díle tohoto charakteru možné. Zaměřujeme se především na životní cestu teologa a vybrané kapitoly z dějin CČS(H) – především ekumenických styků a dějiny Husovy fakulty.

---

¹ Blíže k tématu in: KUČERA, Zdeněk. *O teologickou totožnost církve československé husitské*. Praha: Blahoslav, 1988, s. 90-96.

² KUČERA, Zdeněk. *Pravda a iluze moderní teologie: Emil Brunner - Paul Tillich - obrat teologie CČSH*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1986, s. 112-145.

1. Vzdělání

František Maria Hník se narodil 9. února 1905 v Krkonošském podhůří ve městečku Úpici, dnešním okresu Trutnov. Po vchození základní obecné školy pokračoval ve studiu na Státním gymnáziu Hradec Králové (1915-1921) a Státním gymnáziu Rychnov nad Kněžnou (1921-1923), kde také 25. června 1923 složil maturitní zkoušku s vyznamenáním (často se setkáme s chybně uvedeným ukončením studia maturitou na gymnáziu v Hradci Králové).³

Po úspěšném zakončení svých středoškolských studií, začal F. M. Hník studovat v Brně na Filozofické fakultě nově založené Masarykovy univerzity. Protože se hlásil v konkurzu jako čekatel na systematizované místo ve Státním statistickém úřadu (kde bylo podmínkou mít doktorát filozofie), žádal profesorský sbor prostřednictvím děkana fakulty historika Julia Glücklicha⁴ o připuštění k mimořádnému termínu rigorózních zkoušek hned na konci osmého semestru před letními prázdninami.⁵ Žádosti bylo vyhověno a byl mu proto 15. června 1927 udělen doktorát filozofie (rigorózní zkoušky složil z estetiky a filozofie s prospěchem výborným). Rigorózní práci psal pod vedením profesora sociologie Inocence Arnošta Bláhy⁶ na téma „Prostituce. Příspěvek ke charakteristice sociálního jevu“, práce čítá 255 stran.⁷

Současně se studiem na Masarykově univerzitě v Brně studoval také na Vyšší škole sociální péče v Praze, zde složil závěrečné zkoušky dne 30. června 1925.⁸ Sociální

---

³ Osobní výkaz Františka M. Hníka, Personální oddělení ÚR ČČS(H); srov. např. František M. Hník. In: *Slovník českých filozofů*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 181. ISBN 80-210-1840-2 nebo HRDLIČKA, Jaroslav. František M. Hník a jeho obor v době dějinných národních zvrátů. In: KRAHULCOVÁ, Beáta, ed. *Kontexty sociální a charitativní práce: sborník katedry psychosociálních věd a etiky*. Brno: L. Marek, 2008, s. 13. ISBN 978-80-87127-07-0.

⁴ Glücklich, Julius (*1876), historik.

⁵ František M. Hník- Juliu Glücklichovi, dopis ze dne 25. ledna 1927, Archiv Akademie věd České republiky, fond Julius Glücklich, karton 2, inv. č. 72.

⁶ Bláha, Inocenc Arnošt (*1879), pedagog, sociolog a filozof.

⁷ HNÍK, František M. *Prostituce: příspěvek ke charakteristice sociálního jevu*. Brno, 1927, 255 s. Disertační these. Masarykova universita. Filosofická fakulta.

⁸ Osobní výkaz Františka M. Hníka, Personální oddělení ÚR ČČS(H).

podmínky nutily Hníka z existenčních důvodů při studiu pracovat a na jaře 1927 před rigorózními zkouškami prodělal neurastenii.⁹ Právě prostředí, z něhož teolog vzešel, ho později motivovalo k jeho církevní a teologické práci zaměřené ve velké míře především na sociální souvislosti vyplývající z československé (husitské) teologie.

---

⁹ František M. Hník-Juliu Glücklichovi, dopis ze dne 6. května 1927, Archiv Akademie věd České republiky, fond Julius Glücklich, karton 2, inv. č. 72.

2. Počátky duchovenského působení

Do Československé církve (husitské) vstoupil František M. Hník oficiálně dne 15. června 1927. Sympatie k Československé církvi choval ovšem již nejméně od středoškolských studií v Hradci Králové. Byl pilným čtenářem církevního časopisu Český zápas a měl upřímnou starost o rozvoj národní církve v historickém kraji Orebitů. Doporučoval proto vedení CČS(H) uspořádat informační akci, aby český lid nebyl lapen „Římem“, nýbrž aby byl veden ke Světlu a Pravdě. Konkrétně navrhoval pro informační akci datum 6. července 1920, kdy se konaly Orebské slavnosti za účasti prezidenta republiky Tomáše Garrigue Masaryka.¹⁰

Jáhenské a kněžské svěcení přijal od východočeského biskupa Gustava Adolfa Procházky¹¹ 3. července 1927 v kostele svatého Mikuláše na Staroměstském náměstí v Praze. Ještě před svým svěcením musel 23. června vykonat ordinační farářskou zkoušku a 30. června se oženil s členkou Církve československé (husitské) Marií Urválkovou, narozenou 28. listopadu 1904 v Kroměříži (zemřela 12. ledna 1982).¹² Manželství uzavře již v době, kdy byla Hníková snoubenka těhotná, neboť 30. listopadu 1927 se jim narodil syn Pavel. Ten vystudoval Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a roku 1957 byl promován kandidátem lékařských věd. 13. února 1933 se manželům narodil druhý syn Tomáš.¹³ Tomáš Hník studoval na Filozofické fakultě Karlovy univerzity sinologii.¹⁴

Ustanoven zatímním duchovním správcem a později řádným farářem v Náchodě byl F. M. Hník 1. srpna 1927. Spolu s farářem v náboženské obci působil od roku 1927

---

¹⁰ František M. Hník, dopis z června 1920 adresovaný patrně Ústřední radě CČS(H). ÚAM CČS(H), fond Korespondence Emila Dlouhého-Pokorného, signatura A IV-7, inv. č. 419, složka Hník, F. M. Dr.

¹¹ Procházka, Gustav Adolf (*1872), duchovní CČS(H), východočeský biskup v letech 1923-1928 a patriarcha v letech 1928-1942.

¹² Osobní výkaz Františka M. Hníka, Personální oddělení ÚR CČS(H).

¹³ Osobní výkaz Františka M. Hníka, Personální oddělení ÚR CČS(H).

¹⁴ Rozhovor s profesorem Zdeňkem KUČEROU (*1930). Praha 27. srpna 2015.

také Karel Paděra¹⁵ v pozici učitele náboženství.¹⁶ Mladý farář ovšem stále nevzdává svůj úmysl pracovat ve Státním statistickém úřadu, v němž měl být vypsán konkurz na dvě systematizovaná místa.¹⁷ Žádal proto zřejmě svého profesora z Masarykovy univerzity Ignáce Arnošta Bláhu o doporučení.¹⁸ Motivací mu mohla být nejistá finanční situace Církve československé (husitské) způsobená především nekontrolovatelným svatebním boomem.¹⁹ Do roku 1940 postavila církev celkem 157 sborů.²⁰

Od roku 1929 byl ustanoven v Náchodě spolu s F. M. Hníkem a K. Paděrou duchovní František Krotíl²¹ Hník si totiž od tohoto roku doplňoval teologické vzdělání v Bohoslovecké koleji ČČS, kde bydlel spolu s ostatními bohoslovci, manželka se synem v té době bydlela u svých rodičů. Z první zkoušky bohoslovecké byl Hník dispensován na základě doktorátu filosofie, druhou zkoušku bohosloveckou vykonal 12. června 1930 s prospěchem velmi dobrým.²² Jeho rozhodnutí pro studium bylo motivované tím, že pociťoval: „*naléhavou potřebu vnitřní doplniti si bohoslovecké školení soustředěnou prací alespoň jednoroční, na kterou v duchovní správě není pomyšlení.*“²³ Další motivací bylo zřejmě také zjištění, že již na začátku roku 1928 byl duchovní Ústřední radou ČČS(H) určen ke studiu ve Spojených státech amerických. Svým zahraničním studiem se měl připravit k profesuře z křesťanské sociologie na budoucí fakultě.²⁴ Z dopisu

---

¹⁵ Paděra, Karel (*1896), duchovní ČČS(H).

¹⁶ SALAJKA, Milan. *Proces ustavování a duchovní správy náboženských obcí Církve československé husitské 1920 až 2000: komentovaný přehledný manuál*. Vyd. 1. Praha: Církev československá husitská, 2003. ISBN 80-7000-612-9, s. 48 a 148.

¹⁷ František M. Hník, dopis ze dne 28. ledna 1928, Archiv Akademie věd České republiky, fond Julius Glücklich, karton 2, inventární číslo 72.

¹⁸ ŠVARC, Stanislav. *František Maria Hník – protagonista sociální teologie Církve československé. Počátky sociálně etického myšlení ČČS v době 1. republiky*. Police nad Metují, 2003. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta, s. 15.

¹⁹ MAREK, Pavel. *Emil Dlouhý-Pokorný: život a působení katolického modernisty, politika a žurnalisty*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, xxiv s. obr. příl. ISBN 978-80-7325-129-1, s. 220-221.

²⁰ *Pastýřský list biskupů čs. církve k 20. výročí jejího vzniku 8. 1. 1920*. Český zápas 23/1940, č. 1, s. 1-2.

²¹ SALAJKA, Milan. *Proces ustavování a duchovní správy náboženských obcí Církve československé husitské 1920 až 2000: komentovaný přehledný manuál*, c. d., s. 48. Krotíl, František (*1908), duchovní ČČS(H).

²² Osobní výkaz Františka M. Hníka, Personální oddělení ÚR ČČS(H).

²³ František M. Hník-Ústřední radě ČČS(H), dopis z 12. listopadu 1928. ÚAM ČČS(H), fond Spisy z roku 1928. Osobní spisy. Sign. AIII-35, inv. č. 30/VI C-51.

²⁴ František M. Hník-Ústřední radě ČČS(H), dopis z 30. března 1928. ÚAM ČČS(H), fond Spisy z roku 1928. Osobní spisy. Sign. AIII-35, inv. č. 30/VI C-51.

adresovanému patrně profesoru Ignáci A. Bláhovi vyplývá, že nadějný teolog studium v zámoří plánoval minimálně od roku 1926, studia hodlal využít „v práci pro ideologické prohloubení čsl. církve...“²⁵

Předpoklady pro vědeckou práci mladý duchovní osvědčil nejen získáním doktorátu filozofie na Masarykově univerzitě, nýbrž i během svého bohosloveckého studia. ThDr. František Kovář referoval o Hníkově zdařilé práci ke druhé odborné zkoušce na zasedání Ústřední rady, kde také oznámil, že práce vyjde tiskem v Edici Blahoslav.²⁶ V práci *Za lepší církví s podtitulem Dušezpytná studie o příčinách přestupů do církve československé*²⁷ analyzuje teolog příčiny přestupů věřících do Církve československé (husitské). Sepsal ji na základě více než šesti set odpovědí na anketu „Proč jsem přistoupil k ČČS?“ uveřejněnou v týdeníku Český zápas. První teologův spis vzbudil velký zájem veřejnosti a polovina nákladu byla v prvních dnech po vydání ihned prodána.²⁸ Hlavní důvody pro přestup z Římskokatolické církve nebyly dle respondentů teologické, ale především mravní. Věřící byli nespokojeni s nemravným životem římskokatolických kněží.

V letech 1930-1931 dostal F. M. Hník studijní volno, aby studoval jako stipendista Ministerstva školství a národní osvěty ve Spojených státech amerických na unitářské Meadville Theological School v Chicagu, kde získal magisteriát teologie. Ke studiu ho doporučil místopředseda Ústřední rady ČČS(H) Ferdinand Prášek,²⁹ když doporučil doplnit výuku na plánované fakultě pro Církev československou (husitskou) o křesťanskou sociologii. K získání stipendia mu dopomohl i budoucí patriarcha

---

²⁵ František M. Hník, dopis ze dne 25. listopadu 1929 adresovaný patrně profesoru I. A. Bláhovi, Archiv Akademie věd České republiky, fond Julius Glücklich, karton 2, inventární číslo 72.

²⁶ Zápis ze schůze Ústřední rady ČČS(H) ze dne 5. května 1930, ÚAM ČČS(H), fond Zápisy ze zasedání ÚR ČČS(H), Kniha protokolů od 7. 1. 1930-22. 6. 1932, s. 21.

²⁷ HNÍK, František M. *Za lepší církví: dušezpytná studie o příčinách přestupů do církve československé*. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Církve československé, 1930, 238 s.

²⁸ Zápis ze schůze Ústřední rady ČČS(H) ze dne 26. června 1930, ÚAM ČČS(H), fond Zápisy ze zasedání ÚR ČČS(H), Kniha protokolů od 7. 1. 1930-22. 6. 1932, s. 21.

²⁹ Prášek, Ferdinand (*1886), poslanec Národního shromáždění za Českou stranu národně socialistickou.

ThDr. František Kovář, jenž na Ministerstvu školství a národní osvěty pracoval.³⁰ Ve Spojených státech pronesl řadu přednášek o Církvi československé (husitské) a náboženské situaci v Československé republice, do anglického jazyka přeložil liturgii Karla Farského a navázal řadu kontaktů především s představiteli svobodně křesťanských církví. O Církev československou byl za oceánem veliký zájem.³¹ Seznámil se zde také s generálním sekretářem Světového svazu svobodných církví dr. L. J. Van Holkem.³² Některé z přednášek Hník publikoval v církevních periodících, například přednášku na téma Křesťanství a sociální idealism.³³

Teolog měl v plánu zůstat v Chicagu ještě následující akademický rok a získat zde doktorát teologie. Ústřední rada CČS(H) této žádosti podané přímo prezidentem Meadville Theological School vyhověla.³⁴ Nicméně zřejmě z finančních důvodů se prodloužení jeho pobytu neuskutečnilo.

---

³⁰ HRDLIČKA, Jaroslav. František M. Hník a jeho obor v době dějinných národních zvrátů. In: KRAHULCOVÁ, Beáta, ed. *Kontexty sociální a charitativní práce: sborník katedry psychosociálních věd a etiky*. Brno: L. Marek, 2008. ISBN 978-80-87127-07-0, s. 13-14.

³¹ František M. Hník-Emilu Dlouhému-Pokornému, pohlednice z 2. listopadu 1930, fond Korespondence Emila Dlouhého-Pokorného, signatura A IV-7, inventární číslo 419, složka Hník, F. M. Dr.

³² ŠVARC, Stanislav. *František Maria Hník – protagonista sociální teologie Církve československé. Počátky sociálně etického myšlení CČS v době 1. republiky, c. d.*, s. 18.

³³ HNÍK, František M. Křesťanství a sociální idealism. *Náboženská revue*. 1931, roč. 3, č. 1, s. 12-18.

³⁴ Zápis ze schůze Ústřední rady CČS(H) ze dne 4. února 1931, ÚAM CČS(H), fond Zápisů ze zasedání ÚR CČS(H), Kniha protokolů od 7. 1. 1930-22. 6. 1932, s. 121.

3. Činnost na Úřadu Ústřední rady CČS(H)

Po návratu ze Spojených států amerických byl čerstvý magistr teologie přijat do služeb Ústřední rady CČS(H) s právní platností od 1. srpna 1931 na pozici sekretáře CČS(H) pro zahraniční styky (později tajemník CČS(H) pro zahraniční styky) pod vedením patriarchy Gustava Adolfa Procházky a biskupa Josefa Rostislava Stejskala.³⁵ Úkolem mu bylo „vésti agendu týkající se zahraniční spolupráce, propagace CČS v zahraničí a veškerých příslušných styků.“³⁶ Spolu s novou prací získal teolog i byl v církevním domě vedle budovy Ústřední rady CČS(H) po Františku Kovářovi a za vícepráce konané na ideovém a tiskovém poli mu náležel příplatek pět set korun.³⁷ Hník převzal rovněž redakci časopisu Přelom po místopředsedovi Ústřední rady Ferdinandu Práškově.

S nadaným teologem se původně počítalo pro pozici Ředitelem bohoslovecké koleje CČS(H) po Františku Kovářovi. Ten opustil místo ředitele bohoslovecké koleje pro neshody s vedením církve v čele s patriarchou Procházkou a přerušil svou neplacenou dovolenou na Ministerstvu školství a národní osvěty. Kovář měl napjaté vztahy s řadou duchovních, protože se snažil překonat odcírkevnění na půdě Církve československé (husitské), tu řada duchovních chápala více jako náboženskou společnost než církev. Zlomem ve vztahu mezi Kovářem a patriarchou Procházkou byl Kovářův referát na synodě duchovenstva 8. ledna 1930. V referátu kriticky zhodnotil dosavadní vývoj Církve československé (husitské). Kromě nevole

---

³⁵ Stejskal, Josef Rostislav (*1894), duchovní CČS(H), biskup moravský a současně správce pro Slovensko a Podkarpatskou Rus v letech 1925–1946.

³⁶ Zápis ze schůze Ústřední rady CČS(H) ze dne 16. září 1931, ÚAM CČS(H), fond Zápis zasedání ÚR CČS(H), Kniha protokolů od 7. 1. 1930-22. 6. 1932, s. 168.

³⁷ Zápis ze schůze Ústřední rady CČS(H) ze dne 16. září 1931, ÚAM CČS(H), fond Zápis zasedání ÚR CČS(H), Kniha protokolů od 7. 1. 1930-22. 6. 1932, s. 168.

patriarchy Procházky byl vůči jeho referátu velmi v opozici biskup Stejskal.³⁸ Kovářovým nástupcem na postu ředitele koleje se stal nakonec farář z Prahy - Braníka Martin Zeman³⁹ a v této funkci působil do roku 1945⁴⁰

Procházkova i Stejskalova zášť vůči Kovářovi byla z velké části motivována rovněž snahou zajistit si profesorské stolice na Husově fakultě pro ně samotné. Podobně se snažili znepříjemnit působení v církvi i Aloisi Spisarovi. Na podzim roku 1930 bylo ovšem jasné, že systematizované stolice pro Církev československou (husitskou) na Husově fakultě nebudou.⁴¹ Kritika vedení CČS(H) byla nejzřetelněji formulována v časopise Husova liga. Nejvýraznější postavou redakce časopisu byl učitel náboženství Václav Lemberk⁴² z Východočeské diecéze. Již v roce 1929 požadovala Ústřední rada CČS(H) po Diecézní radě v Hradci Králové, aby zavedla disciplinární řízení s vydavatelem listu.⁴³ Hlavním impulsem pro sjednocení několika opozičních proudů vůči vedení církve bylo vydání publikace Ferdinanda Práška „Vznik československé církve a patriarcha G. A. Procházka“.⁴⁴ Postupně se začala formovat opoziční Společnost dr. Karla Farského, hlavními organizátory společnosti byli Antonín Hartl,⁴⁵ Emil Dlouhý-Pokorný, František Kovář a František Plechatý.⁴⁶

Od školního roku 1931/1932 začal F. M. Hník přednášet na Bohoslovecké koleji CČS(H) sociologii se zřetelem k praktickému křesťanství.⁴⁷ Následně se stal i „duchovním

---

³⁸ HRDLIČKA, Jaroslav. Církev československá husitská a sekularizace v Československé republice 1918-1938: ThDr. PhDr. František Kovář (deníky 1928-1936). In: Theologická revue, roč. 84, č. 4/2013, s. 422-424.

³⁹ Zeman, Martin (*1879), duchovní CČS(H).

⁴⁰ *Výstava 30 let církve československé*. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Blahoslav, 1950, s. 32.

⁴¹ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*, c. d., s. 129.

⁴² Lemberk, Václav (*1879), učitel na obecných a měšťanských školách.

⁴³ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*, c. d., s. 135.

⁴⁴ PRÁŠEK, Ferdinand. *Vznik československé církve a patriarcha G. A. Procházka*. Praha: Ústřední rada Čsl. církve, 1932, 139 s.

⁴⁵ Hartl, Antonín (*1885), žurnalista a překladatel.

⁴⁶ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*, c. d., s. 149-152.

⁴⁷ Zápis ze schůze Ústřední rady CČS(H) ze dne 7. října 1931, ÚAM CČS(H), fond Zápisů ze zasedání ÚR CČS(H), Kniha protokolů od 7. 1. 1930-22. 6. 1932, s. 178.

vůdcem bohoslovců“ a vedl duchovní cvičení, modlitby a porady bohoslovců.⁴⁸ Dále byl členem redakce Časopisu mládeže CČS – Rozséváč. Pravidelně informoval v církevním tisku o vývoji ekumenických styků církve.

Ve vztahu k patriarchovi Procházkovi mu byl nadějný teolog významnou intelektuální oporou. Patriarchovi nejednou pomohl najít hlubší argumentační základu pro jeho postoje. Teolog vstoupil například do diskuse s profesorem Josefem Luklem Hromádkou, aby pomohl patriarchovi Procházkovi v prohloubení argumentace. Spor začal opakovanou kritikou Církve československé (husitské) na stránkách časopisu Českobratrské církve evangelické Křesťanská revue.⁴⁹ Procházka nebyl schopen reagovat v hlubších ideových souvislostech a veškeré spory viděl prakticky jen v rovině neshod při osobních setkáních nad konkrétními problémy. Procházkovy odpovědi vyšly souborně v publikaci „V boji za pravdu“.⁵⁰ Hník na stránkách Náboženské revue mimo jiné brání vedení církve z kritiky umlčování názorové opozice i nařčení z cenzury tisku ze strany Ústřední rady CČS(H).⁵¹

Mladý teolog pomáhal později patriarchovi také s jeho habilitační prací „Křesťanský humanism a Československá církev“.⁵² Především v kapitolách „O zabezpečení míru“ a „Spolupráce čl. církve s křesťanskými církvemi, společnostmi a konferencemi na foru mezinárodním“ je velmi patrný teologův vliv. František Kovář si pak ve svých denících poznamenal, že Hník za Procházkou dokonce píše i články do Českého zápasu.⁵³ Jistě díky vlivu teologa byl roku 1934 udělen

---

⁴⁸ Zápis ze schůze Ústřední rady CČS(H) ze dne 13. února 1932, ÚAM CČS(H), fond Zápisy ze zasedání ÚR CČS(H), Kniha protokolů od 7. 1. 1930-22. 6. 1932, s. 247.

⁴⁹ HROMÁDKA, Josef Lukl. Církev československá. In: Křesťanská revue, roč. 4, č. 7-10/1932, s. 196, 233, 280 a 298.

⁵⁰ PROCHÁZKA, Gustav Adolf. *V boji za pravdu: připomínky k Hromádkovým kritikám církve československé v Křesťanské revui 1932*. Praha: Blahoslav, 1933, 103 s.

⁵¹ HNÍK, František M. Diskuse o církvi československé s prof. J. L. Hromádkou. Náboženská revue, roč. 5, č. 3/1933, s. 118-131.

⁵² PROCHÁZKA, Gustav Adolf. *Křesťanský humanism a československá církev*. 1. vyd. Praha: Ústřední rada CČS, 1932, 127 s.

⁵³ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*, c. d., s. 169-170.

patriarchovi Procházkovi čestný doktorát Meadvillské fakulty v Chicagu, kde teolog studoval.⁵⁴

Působení na Ústřední radě CČS(H) přerušil Hník v akademickém roce 1934/1935 studijním pobytem ve Velké Británii na Manchester College v Oxfordu, v tomto akademickém roce také studoval na univerzitách v Londýně a Birminghamu.⁵⁵ Do vlasti se vrátil za odlišných církevních podmínek. Vztahy mezi opozicí a vedením CČS(H) v této době kulminovaly, napomohl tomu i neúspěch církví založené Vysoké školy bohovědné. Tím se budeme blíže zabývat v kapitole sedmé.

V okamžiku, kdy začala Společnost Karla Farského spolupracovat s uskupením mladých duchovních Šestka (Miroslav Novák, Viktor Šinták, Jaroslav Hradil, Oldřich Hradil, Otto Rutrle a Antonín Vinklárek), musel patriarcha Procházka začít s opozicí seriózně jednat. Od roku 1935 tedy začala spolupráce ÚR CČS(H) se Společností Karla Farského; vznikla Tisková rada, reorganizoval se časopis Český zápas i Náboženská revue. Členem Ústřední rady CČS(H) se nově stal člen Společnosti Karla Farského JUDr. Josef Dvořák a předsedou Tiskové rady církve i Redakční rady Českého zápasu se stal Antonín Hartl.⁵⁶

Oslabení pozice patriarchy Procházky vedlo některé příslušníky vítězného opozičního tábora k projevům nenávisti a touze po pomstě na patriarchových spojencích. F. M. Hník si uhájil své místo díky Františku Kovářovi, jenž se snažil mírnit vášně bývalé opozice. Od 1. září 1935 do 20. dubna 1936 byl Hník zatímním duchovním správcem v Praze Podolí a Braníku.⁵⁷ Věnoval se intenzivně své habilitační práci ve snaze později získat systematizované místo na Husově fakultě.

---

⁵⁴ *Výstava 30 let církve československé*, c. d., s. 18.

⁵⁵ BEDNÁŘ, František, KOVÁŘ, František a HNÍK, František M. *Ročenka Husovy československé evangelické fakulty bohoslovecké v Praze za léta 1938-1946*, Praha: Husova fakulta, 1947, s. 29.

⁵⁶ HRDLIČKA, Jaroslav. František M. Hník a jeho obor v době dějinných národních zvrátů, c. d., s. 16-17; srov. HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*, c. d., s. 207-209

⁵⁷ Osobní výkaz Františka M. Hníka, Personální oddělení ÚR CČS(H).

Venia docendi byla nadějnému teologovi udělena pro Husovu fakultu na základě habilitačního řízení 3. července 1936, stal se docentem pro křesťanskou sociální etiku a sociologii. Habilitační práci zpracoval na téma „Pohnutky dobročinnosti v křesťanství“, ta vyšla tiskem také v anglickém jazyce v nakladatelství Blackwell v Oxfordu.⁵⁸ Vzápětí po své habilitaci se Hník začal angažovat spolu s kolegy z Husovy fakulty J. B. Kozákem a J. L. Hromádkou ve Výboru pro pomoc demokratickému Španělsku; ve Španělsku probíhala tehdy občanská válka. Od 1. ledna roku 1937 se stal Hník osobním tajemníkem patriarchy Procházky.⁵⁹

---

⁵⁸ HNÍK, František M. *Pohnutky dobročinnosti v křesťanství: rozbor vztažností mezi teologií a sociální službou*. Praha: Církev československá. Ústřední rada, 1935, 348 s.; HNÍK, František M. *The philanthropic motive in Christianity: an analysis of the relations between theology and social service*. Oxford: B. Blackwell, 1938, 328 s.

⁵⁹ Gustav A. Procházka-Františku M. Hníkovi, dopis z 30. prosince 1936, č. j. 4561/36. ÚAM CČS(H), fond Korespondence dr. Gustava Adolfa Procházky, sign. All-7, inv. č. 188.

4. Stručná a spěšná charakteristika ekumenických aktivit CČS(H)⁶⁰

Církev československá (husitská) byla již od svého vzniku v roce 1920 široce otevřena ekumenické spolupráci napříč křesťanskými tradicemi. Dokonce v prvním katechismu Církve československé (husitské) z roku 1922 na otázku po slavných prorocích lidstva vedle největšího z nich Ježíše Krista zní odpověď: „Jiní slavní proroci lidstva jsou Mojžíš, Sokrates, Mohamed, Zaratustra, Buddha, Konfuce a jiní.“⁶¹ Nejednalo se však o vyjádření náboženského eklekticismu, ale o vyjádření náboženské tolerance a porozumění, které jakoby anticipovalo II. vatikánský koncil a *aggiornamento*.⁶² O křesťanském zakotvení církve svědčí liturgie, zpěvník a bohatá publicistická činnost tehdejších předních představitelů církve.

Církev zrozená z živé víry a nadšení pro budování nového státního útvaru neměla v prvních letech své existence jasně definováno své učení a střetávaly se v ní proudy značně odlišné (pravoslaví, starokatolictví, unitarismus i jiné).⁶³ Své ekumenické rozkročení a toleranci potvrdila CČS(H) na svém prvním sněmu v roce 1924, tam byli přítomni zástupci Kostnické Jednoty, Českobratrské církve evangelické, české pravoslavné církve, metodistické církve i zástupce za Společnost Svobodného bratrství, kterým byl pozdější zakladatel Náboženské společnosti československých unitářů Dr. Norbert Fabián Čapek.⁶⁴ Respekt k jiným náboženstvím je vyjádřen v referátu za odbor naukový přednesený prvním profesorem Československé církve na Husově

---

⁶⁰ Tato kapitola byla zpracována podle kapitoly Církev československá (husitská) z ekumenické perspektivy. In: HOLÝ, Martin. *Angažovaný teolog Milan Salajka*. 2014. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta, s. 47-53.

⁶¹ FARSKÝ, Karel a František KALOUS. *Československý katechismus: učebnice pro mládež a věřící církve československé*. Příbram: vl. n., 1922, 11.

⁶² Srov. FARSKÝ, Karel. *CČS: stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organizaci církve československé*. Praha: Ústřední rada CČS, 1925, 64 s.

⁶³ Srov. URBAN, Rudolf. *Die Tschechoslowakische Hussitische Kirche*. Marburg/Lahn: J.G. Herder-Institut, 1973, viii, 327 s. ISBN 3-87969-103-7, případně SPISAR, Alois. *Ideový vývoj církve československé*. Praha: Ústřední rada církve československé, 1936, 438 s.

⁶⁴ *Zpráva o I. řádném sněmu církve československé konaném ve dnech 29. a 30. srpna 1924 v Praze-Smíchově*. Praha: Ústřední rada církve čsl., 1924, s. 10.

československé evangelické fakultě bohoslovecké ThDr. Karlem Statečným. Ten v duchu učení nové církve chápe náboženství jako sociálně podmíněné; vyvíjející se společně s daným lidským společenstvím v určitém čase a prostoru.⁶⁵ Statečný rovněž vyzdvihuje Českobratrskou církev evangelickou ve vztahu k tradicím husitským a českobratrským jako jejich nositelku a přechovatelku.⁶⁶ Nutno však dodat, že postoj k Římskokatolické církvi byl v prvních letech značně napjatý a z obou stran by se dal definovat jako téměř nepřátelský.⁶⁷

Nejzřetelněji teologii na prvním sněmu referuje pozdější Statečného nástupce teolog Aloise Spisar. O věroučných zásadách CČS(H) je formulována zásada svobody svědomí, která je pro Církev československou (husitskou) specifická.⁶⁸ V návrhu učení CČS Spisar uvádí: *„Stojíme a trváme na stanovisku svobody svědomí jako principu vnitrocírkevního. Činíme tak proto, poněvadž považujeme právě míru náboženskou za cosi naprosto osobního, subjektivního, individuálního, za dar milosti Boží, kterou působí Bůh v každém člověku zvlášť. Není možno, aby bylo stanoveno církevní vyznání víry, které by vyhovovalo křesťanské víře každého jednotlivce do poslední maličkosti.“*⁶⁹ Spisar se po smrti prvního patriarchy Karla Farského a profesora Statečného v roce 1927 stal hlavním ideovým vůdcem Církve československé (husitské).

Na druhém a závěrečném zasedání prvního řádného sněmu CČS v březnu 1931 byla přijata za předsednictví druhého patriarchy ThDr. Gustava Adolfa Procházky Spisarova koncepce Učení náboženství křesťanského pro věřící církve československé,⁷⁰

---

⁶⁵ *Tamtéž*, s. 35.

⁶⁶ *Tamtéž*, s. 41.

⁶⁷ KOVÁŘ, František. *Deset let československé církve: přednáška proslovená na jubilejní synodě duchovenstva čsl. církve v Praze, dne 8. ledna 1930*. Praha: Ústřední rada čsl. církve, 1930, s. 48.

⁶⁸ *Zpráva o I. řádném sněmu církve československé konaném ve dnech 29. a 30. srpna 1924 v Praze-Smíchově*, c. d., s. 88 a 111.

⁶⁹ *Tamtéž*, s. 111.

⁷⁰ KALOUS, František. SPISAR, Alois. *Učení náboženství křesťanského pro věřící církve československé*. Příbram: nákl. vl., 1929, 54 s.

to se stalo oficiální normou až do roku 1971, kdy byly přijaty Základy víry československé církve.⁷¹

Národní Československá církev se angažovala ve svých ekumenických aktivitách velmi silně ve světovém měřítku. Prvním velkou příležitostí se stala konference ve Stockholmu Life and Work v roce 1925. Na konferenci církev zastupoval patriarcha Farský s biskupem východočeské diecéze Gustavem Adolfem Procházkou, o dva týdny dříve přijel do Stockholmu biskup moravské diecéze Josef Rostislav Stejskal jako delegát na sjezd Aliance světového přátelství mezi národy prostřednictvím církví. Patriarcha Farský vystoupil na konferenci, jež předsedal arcibiskup v Uppsale a pozdější nositel Nobelovy ceny míru Nathan Söderblom, a ve svém příspěvku rovněž seznámil účastníky s Československou církví. Podařilo se mu také získat zastoupení ve stálé církevní radě světového ekumenického hnutí.⁷²

Druhou příležitostí byla Lausannská konference Faith and Order v roce 1927, ta byla zaměřena, jak z názvu vyplývá, více na myšlenkové spojení křesťanů. Proto nebyla Československé církvi tak blízká, jako konference Stockholmská. Ta měla svou snahou měnit svět k lepšímu prostřednictvím úsilí o světový mír a lepší materiální a sociální podmínky pro lidi. Tím byla také ve shodě s učením a snahou církve ve svých náboženských obcích. Mnoho náboženských obcí mělo i svůj vlastní sociální odbor, jenž měl pomáhat lidem v nouzi v okolí dané náboženské obce.⁷³

V září roku 1927 se konal v Praze Kongres pro pokrok v náboženství. Jednalo se o kongres tak zvaných svobodně křesťanských církví. Církev československá (husitská) se stala spolupořadatelkou kongresu, jehož se účastnili také čeští unitáři. Církev byla

---

⁷¹ *Základy víry církve československé husitské*. Praha: Ústřední rada církve československé husitské, 1975, 144 s.

⁷² Srov. KAŇÁK, Miroslav. Ze vzpomínek na cestu patriarchy Dr. K. Farského do Švédska. In: *Theologická revue CČS(H)*, č. 1/1962, s. 18-24. HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*. Brno: L. Marek, 2007. ISBN 978-80-87127-05-6, s. 231.

⁷³ *Zpráva o I. řádném sněmu církve československé konaném ve dnech 29. a 30. srpna 1924 v Praze-Smíchově*, c. d., s. 66-69. Blíže k sociální činnosti CČS(H) in: LÍBALOVÁ, Olga a ZIMMERMANNOVÁ, Hedvika. *Diakonie a sociální činnost Církve československé husitské*. In: BUTTA, Tomáš a Zdeněk KUČERA. *90 let Církve československé husitské: sborník*. Praha: Církev československá husitská ve spolupráci s Náboženskou obcí CČSH v Praze 1, 2010. ISBN 978-80-7000-047-2, s. 231-237.

tedy rozkročena mezi unitarismem a „neřímskými katolickými církvemi v Evropě“, jak byla definována ve zprávách z konferencí Life and Work a Faith and Order.⁷⁴

V červenci 1930 na kongresu v holandském Arnhemu potvrdila církev svou svobodně křesťanskou orientaci vstupem do nově založeného Světového svazu svobodně křesťanských církví (International Association for Religious Freedom - IARF) sídlícím v holandském Haagu.⁷⁵ Kongresu se vedle patriarchy Procházky, biskupa Stejskala a JUDr. Kloubka účastnili také nadějní teologové F. M. Hník, M. Novák a O. Rutrle. Teologických kongresů a konferencí pořádaných Světovým svazem svobodně křesťanských církví se Církev československá (husitská) v dalších letech čile účastnila. Hník se stal později i zástupcem CČS(H) ve výkonném výboru IARF a účastnil se dalších kongresů této organizace.⁷⁶

Zároveň se nová církev ve své ekumenické rozkročenosti účastnila i života hnutí Life and Work a Faith and Order. Zástupci CČS(H) se účastnili pokračování konferencí obou hnutí. Obě konference se konaly v roce 1937, hnutí Life and Work v se sešlo v Oxfordu na konferenci Church, Community and State a hnutí Faith and Order v Edinburgu. Vývoj hnutí Faith and Order byl vnímán poměrně skepticky.⁷⁷

Po skončení druhé světové války církev navázala na své předválečné ekumenické aktivity. Situaci v ekumenickém hnutí shrnul F. M. Hník v Náboženské revue CČS. Církev si měla zachovat svou širokou ekumenickou orientaci.⁷⁸ Bezprostředně po válce začaly intenzivní přípravy ke vzniku Světové rady církví. CČS(H) věrna své ekumenické tradici měla zájem na participaci. A hodlala do nové ekumenické organizace vstoupit.⁷⁹ Světová rada církví byla založena v roce 1948 v Amsterdamu spojením dvou proudů

---

⁷⁴ Blíže k tématu TONZAROVÁ, Hana. Církev československá husitská v ekumenických vztazích. In: BUTTA, Tomáš a Zdeněk KUČERA. *90 let Církve československé husitské: sborník*, c. d., s. 239-268.

⁷⁵ KAŇÁK, Miroslav. Stručný nárys dějin Československé církve vzhledem k jejímu vzniku a půlstoletému vývoji. In: KAŇÁK, Miloslav. *Padesát let Československé církve: sborník studií pracovníků Husovy fakulty věnovaný k půlstoletí CČS*. Praha: Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, 1970, s. 27.

⁷⁶ (anonym). Svobodné církve s nimiž CČS spolupracuje. In: Český zápas, roč. 15, č. 20/1932.

⁷⁷ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence.*, c. d., s. 230.

⁷⁸ HNÍK, František M. Dnešní stav ekumenického hnutí. In: Náboženská revue CČS, roč. 18, č. 4-5/1947, s. 306-314.

⁷⁹ TONZAROVÁ, Hana. Církev československá husitská v ekumenických vztazích, c. d., s. 252.

ekumenického hnutí Life and Work a Faith and Order.⁸⁰ Prvního valného shromáždění Světové rady církví se za Československou církev účastnil profesor Otto Rutrle.⁸¹ Nicméně CČS(H) nebyla přizvána ke vstupu. Z církví působících v Československu se členy staly: Českobratrská církev evangelická, Slovenská církev augsburského vyznání a Reformovaná křesťanská církev na Slovensku.⁸²

Československá církev procházela v poválečné době vyjasňováním svého vztahu vůči římskokatolické církvi. V církvi existovalo radikálně levicové křídlo snažící se všemožně podpořit Komunistickou stranu v zápase s římskokatolickou církvi. Na druhé straně existovala ochota navázat s římskými katolíky živé ekumenické vztahy. Vztah k římskokatolické církvi kopíroval tři základní směry v CČS(H), jež se formovaly v poválečném období. Prvním směrem byla radikální levice, druhým křesťanští socialisté ve středu (sem patřil patriarcha František Kovář) a třetím směrem demokratická opozice na pravici (kam patřil profesor Alois Spisar).⁸³ Hníkův postoj byl složitý, nicméně v době stále pevnější pozice Komunistické strany ve státě, se stával stále více konformním a z jeho vystoupení mizeli odkazy k Tomáši Garrigue Masarykovi a Edvardu Benešovi. Nicméně do teologova ekumenického myšlení můžeme nahlédnout prostřednictvím jeho příspěvku z doby války: *„Křesťanské církve přenášejí se přes staré předsudky a začínají své věřící připravovat na boží soud. Ohněm utrpení mají být učedníci Ježíšovi v této zemi pročištěni, aby tak zítra vznikla nová Anglie. Přispějí-li uvedené povely ke spolupráci mezi vyznáními, provázené silnou ofensivou duchovního meče, též k prolomení přehrad mezi společenskými třídami*

---

⁸⁰ Blíže ke Světové radě církví in: NEUNER, Peter. *Ekumenická teologie: hledání jednoty křesťanských církví*. Praha: Vyšehrad, 2001, ISBN 80-7021-408-2, s. 40-58.

⁸¹ RUTRLE, Otto a HORSKÝ, Rudolf. Církev československá a praktické úkoly jejího díla. In: KAŇÁK, Miloslav. *Padesát let Československé církve: sborník studií pracovníků Husovy fakulty věnovaný k půlstoletí CČS, c. d.*, s. 88.

⁸² SALAJKA, Milan a POKORNÝ, Petr. Naše dnešní ekumenická práce. In: POKORNÝ, Petr, FILIPI, Pavel a SALAJKA, Milan. *Český ekumenismus: theologické kořeny a současná tvář církvi*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1976, s. 234.

⁸³, s. 109; srov. TONZAROVÁ, Hana. Církev československá husitská v ekumenických vztazích, c. d., s. 253.

*a uvolní-li v lidských srdcích na trvalo chvalozpěv lásky, vzejde v této zemi hvězda naděje na trvalejší mír.*⁸⁴

Když se v srpnu 1954 se konalo II. valné shromáždění Světové rady církví v Evanstonu ve Spojených státech amerických. Měl se Hník účastnit jako pozorovatel, začal proto pracovat na poselství pro shromáždění. Státní úřad pro věci církevní však účast pozorovatele CČS(H) neumožnil.⁸⁵ Můžeme se jen domnívat, jak by povolení účasti dopadlo, kdyby na shromáždění měl jet politicky spolehlivější pozorovatel. V církvi v této době bylo již zřetelné odlišení názorů na ekumenickou orientaci mezi starší a mladší generací teologů. Starší generace, zastoupená patriarchou Františkem Kovářem a pražským biskupem Miroslavem Novákem, se orientovala spíše na Světový svaz svobodně křesťanských církví a ke Světové radě církví se chtěla přibližovat opatrně. Mladší generaci reprezentovali profesori Zdeněk Trtík a Otto Rutrle. Ti se chtěli orientovat především ke Světové radě církví. V pozadí této orientace je i rozdílné chápání teologického základu vlastní církve mezi první a druhou generací teologů.⁸⁶ František M. Hník se řadil po bok Trtíka a Rutrleho, nicméně je otázkou, do jaké míry byly jeho motivy teologické.

V roce 1955 přichází i přibližování ke Světové radě církví. Po poradě s patriarchou Kovářem oslovil F. M. Hník generálního sekretáře Světové rady církví Dr. Willema A. Visser't Hoofta. Ten v září 1955 navštívil Prahu a v doprovodu profesora Josefa Lukla Hromádky se setkal s patriarchou Kovářem a členy zahraniční komise Ústřední rady CČS(H), jimiž byli profesori F. M. Hník, M. Kaňák, J. Mánek, M. Novák, O. Rutrle a Z. Trtík.⁸⁷ Naopak od Světového svazu svobodně křesťanských církví se CČS(H) začíná pomalu vzdalovat.

---

⁸⁴ HNÍK, František M. Anglické náboženství. In: HNÍK, František M, HRONEK, Jiří, KŘÍŽ, Karel, LANGER František a WINTER, Gustav. O Anglii a Angličanech. London: Kruh přátel československé knihy v Anglii, 1941, s. 62.

⁸⁵ HRDLIČKA, Jaroslav. *Patriarcha Dr. Miroslav Novák: život mezi svastikou a rudou hvězdou*, c. d., s. 163.

⁸⁶ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence.*, c. d., s. 422.

⁸⁷ Tamtéž, s. 424-425.

Ve stejném roce vzniká Ekumenická rada církví v Československu. Při jejím ustavení byly kromě tří více zmíněných církví sdružených ve Světové radě církví také Slezská církev augsburského vyznání, Jednota českobratrská (dnes Církev bratrská), Evangelická církev metodistická a Jednota bratrská. Po půl roce se připojila Bratrská jednota baptistů. Církev československá (husitská) se připojila až v roce 1964.

Miroslav Kaňák konstatuje, že po IV. sněmu CČS(H) v roce 1956 se mezinárodní vztahy církve zhoršily.⁸⁸ Obrat zvolna nastává na začátku šedesátých let. Do Světové rady církví přivedl Československou církev (husitskou) až nový patriarcha. V říjnu roku 1961 byl zvolen patriarchou dosavadní pražský biskup Miroslav Novák. Ve stejném roce vyvrcholilo sblížení Ruské pravoslavné církve a Světové rady církví, když se na jejím III. valném shromáždění v indickém New Delhi Ruská církev připojila k mezinárodní ekumenické organizaci. O vstupu CČS(H) do Světové rady církví rozhodla Ústřední rada 9. dubna 1963.⁸⁹ O několik let později, v roce 1969 Věřoučná komise CČS(H) v čele jejím předsedou profesorem Trtíkem podala Ústřední radě návrh na vystoupení ze Světového svazu svobodně křesťanských církví.⁹⁰

Dokončení ekumenického zakotvení CČS(H) ve Světové radě církví a zároveň přihlášením k tradičnímu křesťanství se uskutečnilo na prvním zasedání VI. řádného sněmu církve. Církev se v říjnu 1971 usnesl na přijetí Základů víry Církve československé (husitské) z pera profesora Trtíka. K pramenům své víry zařadil sněm (vedle čtyř pražských artikul, České konfese, obou vyznání víry CČS(H) a Učení náboženství křesťanského) i Apoštolské a Nicejsko-cařihradské vyznání víry. Církev se přihlásila k reformační tradici přijetím slova „husitská“ do svého názvu. Druhé zasedání VI. řádného sněmu se uskutečnilo v roce 1981 a církev přijímá Základy sociálně etické orientace CČSH, v těch je kladen důraz na ekumenickou spolupráci v sociálně etických

---

⁸⁸ KAŇÁK, Miroslav. Stručný nárys dějin Československé církve vzhledem k jejímu vzniku a půlstoletému vývoji, c. d., s. 30.

⁸⁹ RUTRLE, Otto a HORSKÝ, Rudolf. Církev československá a praktické úkoly jejího díla, c. d., s. 89.

⁹⁰ TONZAROVÁ, Hana. Církev československá husitská v ekumenických vztazích, c. d., s. 263.

otázkách. Základy sociálně etické orientace Církve československé husitské byly zpracovány pod vedením profesorky Ebertové.⁹¹

---

⁹¹ EBERTOVÁ, Anežka a kol. *Základy sociálně etické orientace církve československé husitské*. Plzeň: Ústřední rada Církve československé husitské, 1983, 49 s.

5. V exilu během II. světové války

Nešťastné události podzimu roku 1938 v Československu zastihly Hníka na Manchester College v Oxfordu, kam byl pozván k vykonání přednáškového cyklu. V Oxfordu působil na univerzitě do 1. září 1941.⁹² Následně jako zaměstnanec exilového ministerstva zahraničí působil „v zahraničním odboji a byl pověřen vedením kulturní propagandy, zaměření k osvobození ČSR, a to zvláště v kruzích církevních a universitních.“⁹³ Z této pozice začal vydávat časopis *The Spirit of Czechoslovakia*. Exilovou vládou byl pověřen spoluprací s Royal Institute of International Affairs a delegován do London International Assembly. Dal také podnět ke vzniku Anglo-Czechoslovak Christian Fellowship, předsedou této organizace byl anglikánský arcibiskup z Canterbury dr. William Temple a po jeho smrti v roce 1944 arcibiskup dr. Geoffrey Fisher; čestným předsedou byl exilový prezident dr. Edvard Beneš.⁹⁴

Jako ocenění nejen jeho odbojové činnosti, ale především vědecké, byl teologovi udělen čestný doktorát teologie univerzitou v Aberdeenu dne 9. července 1942. Ocenění jeho práce se mu dostalo kromě udělení čestného doktorátu také čestným členstvím v předním koleji Christ Church na Oxfordské univerzitě.⁹⁵

---

⁹² ŠVARC, Stanislav. *František Maria Hník – protagonista sociální teologie Církve československé. Počátky sociálně etického myšlení ČČS v době 1. republiky, c. d., s. 29.*

⁹³ Osobní výkaz Františka M. Hníka, Personální oddělení ÚR ČČS(H).

⁹⁴ BEDNÁŘ, František, KOVÁŘ, František a HNÍK, František M. *Ročenka Husovy československé evangelické fakulty bohoslovecké v Praze za léta 1938-1946, c. d., s. 29-30.*

⁹⁵ BEDNÁŘ, František, KOVÁŘ, František a HNÍK, František M. *Ročenka Husovy československé evangelické fakulty bohoslovecké v Praze za léta 1938-1946, c. d., s. 30.*

6. Od návratu do vlasti k děkanské funkci

Z exilu se František Hník vrací do vlasti jako tajemník místopředsedy vlády a místopředsedy České strany národně socialistické Josefa Davida 16. května 1945. Na konci války byla ustavena Národní rada, ve které se sdružily čtyři hlavní politické strany v zemi; tři levicové strany (Komunistická strana Československa, Československá sociálně demokratická strana a Česká strana národně socialistická) a Československá strana lidová. Posun politického spektra byl umocněn tím, že vůdčí sinou Národní rady byli komunisté.⁹⁶

Mnoho duchovních ve vedení Církve československé (husitské) se orientovalo levicově. Ti v čele s Miroslavem Novákem vytvořili Ústřední národní správu Církve československé.⁹⁷ Stala se oficiálním vedením církve tím, že převzala pravomoci Ústřední rady a rad diecézních. Pro jednotlivé diecéze byli jmenováni pověřenci. Národní správa tvořená převážně členy komunistické strany (bylo jich pět ze sedmi členů) jednala na konci května s biskupským sborem a představiteli církevního exilu o rozdělení pravomocí. Mezi nimi byl samozřejmě i profesor F. M. Hník, který existenci Národní správy přijal.⁹⁸

František M. Hník byl po návratu z emigrace podle dekretu ministerstva školství ze dne 17. prosince 1945 ustanoven za řádného profesora Husovy fakulty v Praze s účinností od 28. října 1939.⁹⁹ Na Úřad Ústřední rady CČS(H) se již nevrátil. Aktivně se ihned zapojil do činnosti Výboru pro rekonstrukci křesťanských institucí v Československu jako jeho jednatel.

---

⁹⁶ Blíže k Národní radě in: KAPLAN, Karel. *Národní fronta 1948-1960*. Praha: Academia, 2012, 907 s. ISBN 978-80-200-2074-1.

⁹⁷ DASKE, Ulrich. *Die Tschechoslowakische Hussitische Kirche in der deutschen theologischen Literatur und in Selbstzeugnissen*. Frankfurt am Main: Peter Lang, c1987, ISBN 3-8204-0912-2, s. 140.

⁹⁸ LÁŠEK, Jan Blahoslav a Jaroslav HRDLIČKA. Etické otázky vědy v reflexi Církve československé (husitské) od jejího vzniku v r. 1920 do současnosti. *Theologická revue*, roč. 79/2008, č. 3, s. 463-464.

⁹⁹ Osobní výkaz Františka M. Hníka, Personální oddělení ÚR CČS(H).

Ačkoli Hník nepůsobil již jako zahraniční tajemní ÚR CČS(H), stále pro církev v tomto směru pracoval. Cestoval například do Ženevy na zasedání Zatímního výboru Světové rady církví, kde jednal o otázce transferu Němců.¹⁰⁰ Církev československá (husitská) jednoznačně podpořila odsun Němců za naše hranice.¹⁰¹

Po obnovení činnosti Husovy fakulty se jejím proděkanem stal František Kovář. V následujícím akademickém roce 1946/1947 se s ním počítalo jako s budoucím děkanem. Kovář se však volby vzdal a vyžádal si souhlas profesorského sboru s kandidaturou na úřad patriarchy. Děkanem byl zvolen místo Kováře F. M. Hník.

Na rok 1946 byl Ústřední národní správou do Prahy svolán II. řádný sněm Církve československé (husitské). Prvnímu zasedání sněmu předsedal Miroslav Novák, generálním tajemníkem byl František Roháč. Předmětem jednání byla novelizace ústavy; byla zrušena doživotní volba patriarchy a biskupů a zavedeno funkční období deseti let a byla oddělena funkce biskupa-patriarchy od biskupa pražské diecéze.

F. M. Hník předsedal sociálnímu výboru sněmu a za výbor předložil sněmu Normy o sociální práci v církvi československé. Na závěrečném zasedání sněmu dále předložil dokument sociálního výboru Církve československé o výstavbě národní společnosti. Toto sněmem schválené stanovisko se přihlásilo k programu Národní fronty a k budování socialistické společnosti. Hník osobně soudil, „že právě naše církve má usilovat o vítězství řádů božích na této zemi a podepřít náš lid v úsilí o radikální proměnu společenského zřízení v duchu sociální spravedlivosti a opravdového bratrství.“¹⁰²

Zvláštnímu zasedání sněmu konanému 29. června 1946 k volbě patriarchy předcházela o den dříve generální synoda duchovenstva. Na synodě byl navržen

---

¹⁰⁰ BEDNÁŘ, František, KOVÁŘ, František a HNÍK, František M. *Ročenka Husovy československé evangelické fakulty bohoslovecké v Praze za léta 1938-1946*, c. d., s. 27.

¹⁰¹ *Úctou k životu a láskou k člověku: Poselství II. řádného sněmu církve československé 8.-10. ledna 1946*. Praha: Tisková rada církve československé, 1946, s. 7.

¹⁰² Stenografický zápis o závěrečném zasedání II. řádného sněmu konaném ve dnech 3. a 4. května 1947, ÚAM CČS(H), fond Sněm CČS(H), karton SN2 II. řádný sněm 1946, 1947, s. 10/5.

na patriarchu vedle Aloise Spisara i F. M. Hník, oba odmítli. Kandidatura proti Františku Kovářovi by byla téměř jistě zbytečná vzhledem k jeho počtu nominací.¹⁰³ Kovář byl sněmem jednomyslně zvolen třetím patriarchou Církve československé.

Vedle postojů, které by se daly snadno chápat jako podpora pro budování socialismu ze strany státu, vydává Hník monografii *Edvard Beneš, filosof demokracie*.¹⁰⁴ Sociální důrazy prolínající se celým teologickým dílem pramení patrně z dětství, ale o jeho demokratickém zakotvení nelze pochybovat. Jeho publikační činnost po únoru 1948 byla ovlivněna bytostným strachem a teologův život se nám jeví spíše jako přežívání, byť v postavení vysokoškolského profesora, děkana a posléze i biskupa. Proti komunismu naposledy veřejně vystoupil 2. února 1948 razantní promluvou na ekumenickém shromáždění na Žofíně.¹⁰⁵

---

¹⁰³ Stenografický zápis z generální synody duchovenstva konané dne 28. června 1946, ÚAM CČS(H), fond Sněm CČS(H), karton SN2 II. řádný sněm 1946, 1947.

¹⁰⁴ HNÍK, František M. *Edvard Beneš, filosof demokracie*. Praha: Melantrich, 1946, 205 s.

¹⁰⁵ ŠVARC, Stanislav. *František Maria Hník – protagonist a sociální teologie Církve československé. Počátky sociálně etického myšlení CČS v době 1. republiky*, c. d., s. 31.

7. Formování Husovy československé bohoslovecké fakulty

V Československé republice byla vyučována teologie na čtyřech bohosloveckých fakultách. Katolická teologie se vyučovala na Bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze, Bohoslovecké fakultě Německé univerzity v Praze a na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci. V roce byla zákonem ze dne 8. dubna 1919, čís. 197 Sb. zřízena Husova československá evangelická bohoslovecká fakulta v Praze jako samostatný, autonomní ústav se všemi právy a výsadami vysoké školy, tím byla postavena na stejnou úroveň s katolickými fakultami fungujícími v rámci univerzit. Sloužila, jak je z názvu patrné, potřebám evangelických církví mezi nimiž dominovala Českobratrská církev evangelická vzniklá sjednocením českých církví augsburského a helvétského vyznání v prosince 1918.

Od akademického roku 1923/1924 přednášel na Husově fakultě za Církev československou ThDr. Karel Statečný¹⁰⁶ jako docent a od roku 1925 jako mimořádný profesor a fakulta se stala almou mater i pro bohoslovce československého vyznání.¹⁰⁷ Statečný ovšem z důvodu špatného zdravotního stavu přestal přednášet od zimního semestru 1926/1927 a následně 12. srpna 1927, nedlouho po patriarchovi ThDr. Karlu Farském, umírá. Statečný je autorem programového hesla československé (novodobé husitské) teologie: „dokončit českou reformaci,“ které je dnes ve znaku a na žezle Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Církev československá se velmi rychle rozrůstala a počet jejích bohoslovců na Husově fakultě v letech 1924 až 1928 byl 170, čímž překročila více než polovinu posluchačů celé fakulty.¹⁰⁸ Tyto podmínky pro výuku nebyly vyhovující ani pro Českobratrskou církev evangelickou a proto se Ústřední rada CČS(H) dohodla

---

¹⁰⁶ Statečný, Karel (*1870), původně římskokatolický reformistický kněz, teolog.

¹⁰⁷ HREJSA, Ferdinand, BARTOŠ, František Michálek, BEDNÁŘ, František, DANĚK, Slavomil. *Sborník k prvnímu desetiletí Husovy fakulty: 1919/20-1928/29*. Praha: nákladem státním, 1930, s. 9.

¹⁰⁸ SALAJKA, Milan. *Úsilí CČS(H) na poli fakultní teologické práce a bohosloveckého vzdělávání*, c. d., s. 4.

se Synodním výborem Českobratrské církve evangelické na usilování o vysokoškolské bohoslovecké učiliště, na němž by se soustředily jednotlivé fakulty nekatolických církví. V případě, že by se toto nepodařilo, chtěla se Ústřední rada domáhat čtyř systematizovaných míst na Husově fakultě pro Církev československou.¹⁰⁹ Vláda Československé republiky společný návrh odmítla a doporučila, aby se Ústřední rada snažila získat systematizovaná místa na stávající fakultě.¹¹⁰

Na jednání Ústřední rady v dubnu 1930 se rozhodlo, že se bude usilovat o profesorská místa ze systematické teologie, praktické teologie, vědě o náboženství a biblického studia Nového zákona. V úvahu na tyto místa přicházeli ředitel bohoslovecké František Kovář, biskup Rostislav Stejskal, patriarcha Gustav Adolf Procházka, středoškolský profesor Jan Plešinger, teolog Alois Spisar, duchovní s doktorátem filozofie z Freiburské univerzity Bohumír Cigánek a teolog a historik Vojtěch Ondrouch. Všichni byli pozváni na jednání prezidiální schůze Ústřední rady za účelem osvětlení jejich vztahu k církvi a jejímu vedení.¹¹¹ Po dvou měsících bylo jasné, že církev může získat dvě řádné profesorské místa a dvě mimořádné. Z přípisů diecézních rad adresovaných Ústřední radě vyvstala otázka po slučitelnosti biskupského úřadu s profesorským místem. Ústřední rada jednomyslně přijala usnesení, že *„biskup ani patriarcha právě jako žádný duchovní CČS nemůže být vyloučen z nabytí jakékoli funkce v čsl. církvi a v důsledku toho ani profesorského místa na fakultě.“* Poté navrhla za řádné profesory patriarchu Procházku a Aloise Spisara a za mimořádné biskupa Stejskala a Františka Kováře.¹¹² Vláda nakonec rozhodla, že k resystematizaci prozatím nedojde. Církev tedy přikročila ke svému řešení.

---

¹⁰⁹ Zápis ze schůze Ústřední rady CČS(H) ze dne 3. února 1930, ÚAM CČS(H), fond Zápisy ze zasedání ÚR CČS(H), Kniha protokolů od 7. 1. 1930-22. 6. 1932, s. 9.

¹¹⁰ SALAJKA, Milan. *Úsilí CČS(H) na poli fakultní teologické práce a bohosloveckého vzdělávání*, c. d., s 5.

¹¹¹ Zápis ze schůze Ústřední rady CČS(H) ze dne 7. dubna 1930, ÚAM CČS(H), fond Zápisy ze zasedání ÚR CČS(H), Kniha protokolů od 7. 1. 1930-22. 6. 1932, s. 36.

¹¹² Zápis ze schůze Ústřední rady CČS(H) ze dne 19. května 1930, ÚAM CČS(H), fond Zápisy ze zasedání ÚR CČS(H), Kniha protokolů od 7. 1. 1930-22. 6. 1932, s. 46-7.

Vlastní vysoké školy, po které Církev československá toužila od svého založení v roce 1920, zdůrazněno navíc tím, že na Husově fakultě neměla po Statečném ustaveno učitelské místo pro svou teologii, se dočkala až na podzim roku 1932. Zakládá vlastní soukromou Vysokou školu bohovědnou církve československé. V jejím čele jako děkan stál Alois Spisar.

Zřízením VŠB se naplnily i akademické ambice některých členů Ústřední rady církve. Mezi řádnými profesory byli patriarchovi G. A. Procházka a Alois Spisar, profesor pro systematickou teologii, moravský biskup J. R. Stejskal, profesor pro novozákonní vědu, senátní rada Nejvyššího správního soudu JUDr. Vilém Kloubek, profesor církevního práva a Jan Plešinger, profesor církevních dějin a dějin náboženství, samotný patriarcha Procházka byl profesorem pastorální teologie. Docenty byli jmenováni Antonín Hradec pro obor katechetiky a Miroslav Novák pro starozákonní vědu. Lektory se stali Jan Lomoz pro farní administrativu a Josef Pícha pro liturgiku a církevní zpěv. F. M. Hník byl jmenován mimořádným profesorem psychologie a sociologie náboženství. Teolog přednášel předměty: Psychologie náboženství, Seminář z vědy o náboženství a Základy sociologie, vše v rozsahu dvou hodin. Přednášky a semináře vyučované na Vysoké škole bohovědné doplňovali výukou na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy profesor filozofie Jan Blahoslav Kozák a profesor srovnávací vědy náboženské Otakar Pertold.¹¹³

Založením vlastní školy se dostala Církev československá do konfliktu s Husovou fakultou. Kritika jednak vyčítala nezodpovědnost při zřízení fakulty v době doznávající hospodářské krize, jednak neuznání habilitace docenta Rudolfa Urbana pro praktickou teologii.¹¹⁴

---

¹¹³ PROCHÁZKA, Gustav Adolf, Alois SPISAR, Josef Rostislav STEJSKAL, Vilém KLOUBEK, Jan PLEŠINGER a František M HNÍK. *Vstupní přednášky profesorů na Vysoké škole bohoslovecké církve československé: (Předneseny při zahájení přednášek dne 10. října 1932)*. Praha: Ústřední rada církve československé, 1932, s. 3-5.

¹¹⁴ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*, c. d., s. 163.

VŠB ovšem v roce 1935 zaniká a českoslovenští studenti se vracejí opět na Husovu československou evangelickou bohosloveckou fakultu. Důvodem pro zánik kromě složité hospodářské situace bylo i právní nezakotvení soukromého učiliště. Vláda sice školu akceptovala, „její absolventi zůstávali po svém vysvědčení před státními úřady duchovními jen se středoškolským vzděláním.¹¹⁵ VŠB byla podnětem pro systematizaci míst na Husově fakultě, kde vznikla sekce CČS(H).

Jednat s Husovou fakultou začal už F. M. Hník v lednu 1934, část vedení církve chápalo neudržitelnost VŠB a snažilo se sondovat možnosti návratu zpět na Husovu fakultu. Při setkání zástupců CČS(H) ve složení patriarcha Procházka, V. Kloubek a F. M. Hník s profesorským sborem Husovy fakulty Procházka konstatoval, že biskupové již nepožadují profesorské stolice.¹¹⁶ Prvním profesorem (pro systematickou teologii) byl jmenován Alois Spisar, jemuž byl udělen i čestný doktorát teologie, druhým a mimořádným František Kovář pro obor Nového zákona. Patriarcha Procházka se stal suplentem katedry praktické teologie, docentem křesťanské sociologie byl jmenován F. M. Hník. Miroslav Novák byl jmenován zkušebním komisařem pro Starý zákon.¹¹⁷

Během demonstrace konané v den výročí vzniku samostatné Československé republiky 28. října 1939 byl německým policistou postřelen student Lékařské fakulty Univerzity Karlovy a člen CČS(H) MUC. Jan Opletal. Zranění podlehl a 11. listopadu 1939 zemřel. Jeho pohřbu 15. listopadu se účastnilo tisíce lidí, převážně studentů, a pohřeb nakonec přerostl v protinacistickou demonstraci. Ke dni 17. listopadu byly uzavřeny všechny české vysoké školy včetně teologických fakult. Během války byly pořádány improvizované pololegální kurzy na bohoslovecké koleji v Dejvicích. Vesměs šlo hlavně o doškolení těch, kteří nemohli dostudovat.

---

¹¹⁵ HNÍK, František. Dr. František Kovář - akademický učitel. In: Náboženská revue, roč. 21, č. 1/1950, s. 11.

¹¹⁶ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*, c. d., s. 187.

¹¹⁷ SALAJKA, Milan. *Úsilí CČS(H) na poli fakultní teologické práce a bohosloveckého vzdělávání*, c. d., s. 9.

Po skončení války byla červnu 1945 obnovena činnost Husovy československé evangelické bohoslovecké fakulty, stala se tak jednou z prvních obnovených škol. Ta prožívala poválečnou obrodu v přílivu nových studentů, habilitacích a jmenovacích řízeních nových pedagogů. Církev československá získala vedle dvou profesorských stolic (František Kovář a František M. Hník) také tři suplentská místa pro Aloise Spisara (po dosažení 70 let odcházeli profesori do výslužby), Otto Rutrleho a Miroslava Nováka. Asistentem se stal historik Miroslav Kaňák.¹¹⁸

Zahraniční styky z dob studií ve Spojených státech amerických i emigrace v Anglii teologa se zobrazily i v udělených čestných doktorátech Husovy fakulty. Doktorát byl udělen generálnímu sekretáři Světového svazu svobodných církví dr. L. J. Van Holkovi a získal jej také Hníkův učitel z Meadville Theological School v Chicagu dr. Matthew Spinka.¹¹⁹

V akademickém roce 1946/1947 se stává děkanem Husovy fakulty poprvé člen Církve československé. A je jím právě profesor sociologie a křesťanské etiky František M. Hník. Slavnostního shromáždění při inauguraci nového děkana 10. prosince 1946 se účastnila také manželka prezidenta republiky Hana Benešová, velvyslanec nizozemského království a zástupce britského velvyslance. Inaugurační přednášku proslovil Hník na téma Duchovní základy nového humanismu, „s ústou vzpomínaje nabádavého vzoru, který nám poskytuje k jeho řešení president republiky Dr. Edvadr Beneš.“¹²⁰

Další obohacení teologie na fakultě bylo jmenování Zdeňka Trtíka docentem pro systematickou teologii v roce 1947. Otto Rutrle se stal mimořádným profesorem a přibilo další asistentské místo, tentokrát pro Vladimíra Brabce.¹²¹ Toho později

---

¹¹⁸ BEDNÁŘ, František, KOVÁŘ, František a HNÍK, František M. *Ročenka Husovy československé evangelické fakulty bohoslovecké v Praze za léta 1938-1946*, c. d., s. 6-7.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 26.

¹²⁰ Tamtéž, s. 32.

¹²¹ SALAJKA, Milan. *Úsilí CČS(H) na poli fakultní teologické práce a bohosloveckého vzdělávání*, c. d., s. 12.

nahradila Anežka Ebertová. Miroslav Kaňák se habilitoval v roce 1950, referentem jeho habilitačního řízení se stal F. M. Hník.¹²²

Na začátku akademického roku 1949/1950 studovalo na fakultě celkem 99 bohoslovců hlásících se k CČS(H), 85 evangelického vyznání, 13 reformovaných, 11 baptistů, 5 metodistů, 2 pravoslavní, 2 bez vyznání, 1 římský katolík, 1 člen Jednoty bratrské a jeden bohoslovec augsburského vyznání.¹²³

Poválečné nadšení na společné fakultě netrvalo ovšem dlouho. Vládním nařízením číslo 112/1950 Sb., o bohosloveckých fakultách byla zrušena dosavadní Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká v Praze a zřízeny dvě samostatné fakulty s názvy „Husova československá bohoslovecká fakulta v Praze“ pro Církev československou (husitskou) a „Komenského evangelická bohoslovecká fakulta v Praze“ pro Českobratrskou církev evangelickou.

Vznik samostatné Husovy československé bohoslovecké fakulty se mohl uskutečnit díky výše zmíněné reorganizaci teologického studia v celém Československu. Reorganizaci vedl Státní úřad pro věci církevní, v jehož čele stál do 25. dubna 1950 ministr spravedlnosti Alexej Čepička a pak ho vystřídal místopředseda vlády Zdeněk Fierlinger. Původně se uvažovalo o zřízení jedné školy o čtyřech fakultách. Zdeněk Fierlinger nakonec navrhl zřízení čtyřech bohosloveckých fakult v Praze (římskokatolické, československé, evangelické a pravoslavné) a římskokatolické a evangelické fakulty na Slovensku.¹²⁴

V souvislosti s reorganizací teologických fakult byla zřízena na Husově fakultě komise, jež měla připravit desideria fakulty pro připravovaný nový zákon o teologických

---

¹²² Zápis o schůzi fakultního sboru dne 10. března 1950. Osobní archiv autora.

¹²³ Zápis o schůzi fakultního sboru dne 16. listopadu 1949. Osobní archiv autora.

¹²⁴ NOVOTNÝ, Vojtěch. Katolická teologická fakulta 1939-1990: prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1369-7, s. 93-95.

fakultách. Členy komise se stali děkan František Kovář a profesoři J. L. Hromádka, J. B. Souček a F. M. Hník.¹²⁵

---

¹²⁵ Zázpis o schůzi fakultního sboru dne 14. dubna 1950. Osobní archiv autora.

8. Působení na samostatné Husově fakultě

První schůze zabývající se konkrétními problémy nové Husovy fakulty se koná až na konci srpna roku 1950. Palčivým problémem se stane na dlouhou dobu otázka knihovny staré fakulty. Ohledně insignií bylo rozhodnuto, že pokud nesou Husovo jméno, náleží Husově fakultě, v opačném případě náleží Komenského fakultě. Na schůzi bylo přijato personální obsazení: katedra systematické teologie: profesor Zdeněk Trtík; katedra biblické teologie: profesor František Kovář, profesor Jindřich Mánek a profesor Miroslav Novák; katedra praktické teologie: profesor Otto Rutrle; profesor Rudolf Horský a profesor František Fousek; katedra sociální teologie: profesor F. M. Hník; katedra dějin: profesor Miroslav Kaňák; katedra teorie náboženství: dr. Jaroslav Světlý; katedra společenských nauk: dr. Bedřich Spáčil, dr. Karel Hlaváček, Václav Molkup, Blahoslav Malý, Olga Pešková a Bohdan Svoboda.¹²⁶ Patriarcha Kovář a biskup Novák svou funkci ovšem nevykonávali z důvodů zdravotních a pracovních z titulu jejich církevních funkcí. Učitelé fakulty museli složit slib věrnosti do rukou ministra Státního úřadu pro věci církevní Zdeňka Fierlingera, stalo se tak 2. října 1950 v Úřadu vlády.

Svou činnost fakulta zahájila ustavující schůzí fakulturní rady 6. října 1950 a následně akademickou slavností ve staroslavném Karolinu 16. října. Církev mohla pěstovat vlastní samostatnou teologickou vědu na sedmi katedrách ve zcela nové společenské situaci. Vedle bohosloveckého vzdělání byla v roce 1949 založena také internátní výchova kazatelů z povolání. Internát byl od počátku v Krkonošské ulici a vedena byla dr. Václavem Kadeřávkem.¹²⁷ V roce 1950 se spolu s bohosloveckou kolejí

---

¹²⁶ Zápis o poradě bratří, kteří byli Ústřední radou ČČS navrženi k jmenování profesory na Husově fakultě v Praze konané dne 30. srpna 1950. Osobní archiv autora.

¹²⁷ Výstava 30 let církve československé. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Blahoslav, 1950, s. 33.

přiřadil k Husově fakultě.¹²⁸ Celkem na fakultě v době vzniku studovalo 64 řádných posluchačů, 6 externích a 38 posluchačů kazatelského internátu.¹²⁹

Hníkův dvouletý děkanát byl v pravdě budovatelský, bylo potřeba fakultu ukotvit v nových podmínkách a nastavit spolupráci se státem i církví. Pod jeho vedením byly připraveny semestrální a roční plány práce, předloženy Státnímu úřadu pro věci církevní Studijní a zkušební řád, Výchovní řád bohosloveckého internátu a Disciplinární řád fakulty. Zřízen byl přípravný kurz pro uchazeče bez maturitní zkoušky. Od podzimu 1950 začala fakulta pořádat cykly extenzí pro zájemce z řad církevní veřejnosti (první cyklus byl zaměřen na poslání křesťanství v dnešní době, druhý cyklus byl věnován dějinám husitství). Podle zásady „Buduj mír, posílíš vlast!“ se učitelé a studenti účastnili pracovních brigád na stavbě Betlémské kaple a bohosloveckého internátu na Žižkově. Původní závazek dvou tisíc hodin překročili studenti a učitelé o více než padesát procent. Děkan Hník v mírové práci využil svých kontaktů a snažil se přimět ke spolupráci Anglikánskou církev prostřednictvím arcibiskupa z Canterbury dr. Fishera.¹³⁰

Ve druhé polovině svého děkanátu se chtěl především soustředit na prohloubení bohoslovecké práce a zdokonalení pracovních metod na katedrách, přispět k provedení výzkumu náboženských obcí, připravit plán aspirantur, postarat se o výchovu vědeckých pracovníků pro navrhovanou katedru studia husitské doby a rozvinout extenzní přednáškovou činnost profesorů v rámci celocírkevního pracovního plánu.¹³¹ Právě z odstupem času lze objektivně zhodnotit Hníkův děkanát za úspěšný, byl nastolen směr, jenž fakultu přenesl úspěšně celým obdobím totality, aby se po událostech v listopadu 1989 mohla stát řádnou fakultou Univerzity Karlovy. Splnilo se tím i mnohaleté úsilí ještě nerozdělené Husovy fakulty.

---

¹²⁸ *Husova československá bohoslovecká fakulta vstoupila v život*. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Blahoslav, 1950, s. 12

¹²⁹ SALAJKA, Milan. *Úsilí ČČS(H) na poli fakultní teologické práce a bohosloveckého vzdělávání*, c. d., s. 16.

¹³⁰ Hník, František M. Zpráva děkanova druhému valnému shromáždění fakulty. 1951.

¹³¹ Tamtéž.

Od roku 1954 se stal děkanem na další dvouleté období dosavadní proděkan profesor Otto Rutrle, profesor F. M. Hník zaujal pozici proděkana.¹³² V této funkci setrvá do roku 1954, to se děkanem stává profesor Zdeněk Trtík a proděkanem dosavadní děkan Otto Rutrle. F. M. Hník začal v tomto novém funkčním období působit jako zástupce fakulty v Ústřední radě CČS(H).¹³³ Na sklonku roku 1955 fakultu ovšem opouští, aby kandidoval na úřad biskupa Olomoucké diecéze.

K otázce katedry sociální teologie se patriarcha Kovář vyjádřil ve smyslu, že musí zůstat zachována. Sám F. M. Hník navrhuje pověřit vedením katedry dr. Anežku Ebertovou, dosavadní odbornou asistentku na katedře praktické teologie. Ta se k věci stavěla chladně a přála si převzít katedru jen dočasně. Ebertová měla být dle Hníka později jmenována i docentkou této katedry. Nástupkyní na katedře sociální teologie po zvoleném biskupovi se stala skutečně Anežka Ebertová, která ji vedla až do svého odchodu z fakulty v roce 1989. S Hníkem se fakulta rozloučila na mimořádné konvokaci 17. února 1956.¹³⁴

---

¹³² Zápis o schůzi fakultní rady konané 12. září 1952. Osobní archiv autora.

¹³³ Zápis o schůzi fakultní rady konané 25. května 1954. Osobní archiv autora.

¹³⁴ Zápis o schůzi fakultní rady konané 20. ledna 1956. Osobní archiv autora.

9. Cesta k biskupskému úřadu

Po vzniku Církve československé (husitské) byla její organizace poměrně živelná. Organizační schéma z prvního návrhu církevní ústavy bylo provedeno až na druhém valném sněmu delegátů náboženských obcí na konci srpna roku 1921. Vznikly tři diecéze: Karel Farský byl biskupem Západočeské diecéze, Emil Dlouhý-Pokorný biskupem Východočeské diecéze a Matěj Pavlík biskupem Moravské diecéze. Od té se pod vlivem pravoslavných tendencí Matěje Pavlíka odtrhla Slezská diecéze v čele s biskupem Ferdinandem Stiborem.¹³⁵ Oficiální ustavení diecézí proběhlo až 23. listopadu 1922, kdy byla ustavena Moravská diecéze, 15. dubna 1923 ustavením Západočeská diecéze, 27. května 1923 ustavením Východočeská diecéze a 9. prosince 1923 ustavením Slezské (Ostravské) diecéze¹³⁶ Teprve pak mohlo dojít k volbě patriarchy. Tím byl duchovními a laickými zástupci náboženských obcí zvolen Karel Farský, který od oficiálního ustavení Západočeské diecéze zastával pozici správce, protože úřad biskupa této diecéze byl spojen s úřadem patriarchy.

Na zasedání III. řádného sněmu CČS(H) ve dnech 2. - 4. července 1950 byly se zřetelem k novému zákonu o krajském zřízení č. 280/1948 Sb., který rušil zemské zřízení, schváleny ke zřízení dvě nové diecéze – v Brně a v Plzni. Původně měla být zřízena i diecéze pro celé Slovensko, k tomu ovšem nedošlo.¹³⁷ Od roku 1950 tak má CČS(H) diecézi Pražskou (původně Západočeskou), Plzeňskou (vydělenou ze Západočeské), Královehradeckou (původně Východočeskou), Olomouckou (původně Moravskou), Brněnskou (vydělenou z Moravské) a Ostravskou (Slezskou), která byla

---

¹³⁵ PLECHATÝ, František. *30 let církve československé*. Praha: Blahoslav, 1950, s. 14.

¹³⁶ *Zpráva o I. řádném sněmu církve československé konaném ve dnech 29. a 30. srpna 1924 v Praze-Smíchově*, c. d.: 1924, s. 3-4.

¹³⁷ Sbírká návrhů pro třetí sněm církve československé. Praha – 1950. Návrh č. 2. Zřízení nových diecézí církve československé, ÚAM CČS(H), fond Sněmy CČS(H), karton SN4 III. řádný sněm 1950.

včleněna v roce 1961 do Olomoucké diecéze. Ke vzniku Slovenské diecéze došlo až v roce 2000.

Po smrti moravského biskupa Rostislava Stejskala byl zvolen v roce 1946 biskupem Bohumír Cigánek. Poté, co odešel do výslužby, se stal biskupem roku 1950 František Sedláček.¹³⁸ Sedláček se ujal funkce ve věku téměř sedmdesáti let. Vysoký věk a špatný zdravotní stav mu však bránily ve výkonu biskupského úřadu. Na synodě duchovních, kazatelů a učitelů náboženství Olomoucké diecéze v dubnu 1953 se již konstatuje, že biskup není schopen tělesně vykonávat svůj úřad, a proto se musí diecézní tajemník Karel Svozil¹³⁹ více věnovat diecézi a tím biskupa nahradit. Dále byl vznesen požadavek na rozšíření diecézní kanceláře a rezignace členů diecézní rady, pro apel na rezignaci však nebyla dostatečná podpora.¹⁴⁰ Na synodě v dubnu v následujícím roce se biskup Sedláček první den omluvil pro velkou únavu a do konce jednání ji řídil opět tajemník Svozil. Později se objevila i výzva, aby se otázka příštího biskupa řešila již nyní a aby byl vyhlédnut vhodný kandidát z Olomoucké diecéze.¹⁴¹ Biskup Sedláček rezignoval ke dni 1. srpna 1954 na svůj úřad a odešel na odpočinek. Správcem diecéze by 14. srpna zvolen brněnský biskup Václav Janota.¹⁴² Diecézní tajemník odešel na dvouletou dovolenou z duchovenské služby.¹⁴³

Do poměrů panujících v diecézi nám dává nahlédnout rozbor situace vypracovaný a přednesený biskupem Janotou na synodě v březnu 1955: *„Celkovou situaci duchovenského sboru nejsem si co do jednomyslnosti tak zcela jist. Ještě jsou skupinky. které zbyly z nedávné minulosti. z onoho rozdělení vytvořeného*

---

¹³⁸ *Výstava 30 let církve československé*, c. d., s. 14. Sedláček, František (*1882), duchovní CČS(H).

¹³⁹ Svozil, Karel (*1912), duchovní CČS(H).

¹⁴⁰ Zápis o synodě duchovních, kazatelů a učitelů náboženství olomoucké diecéze církve československé, konané dne 10. a 11. dubna 1953, Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1810, karton 221.

¹⁴¹ Zápis o synodě duchovních, kazatelů olomoucké diecéze církve československé, konané dne 2. a 3. dubna 1954, Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1810, karton 221.

¹⁴² Janota, Václav (*1904), duchovní CČS(H) a biskup brněnský v letech 1950-1970.

¹⁴³ Zpráva o činnosti olomoucké diecéze za rok 1954, Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1734, karton 211.

*před odchodem br. biskupa Sedláčka a diec. tajemníka Svozila. Je tu zbytek obou táborů Sedláčkova a Svozilova. Nevymizel z mysli určitý separatismus obou krajů. ... Je rovněž s vaší strany korigovat poměr k ústřední radě i diecézní radě směrem k nápravě s vaší strany. - Není správné třeba říkat, že do otázky volby biskupa nemá co mluvit ÚR. - Ústřední rada nemíní importovat do diecéze biskupa podle svého přání. - To je záležitost především této diecéze, ale současně záležitostí celé církve a duchovenství musí si svou nedůvěru oproti ÚR. zkorigovat.*¹⁴⁴ Následně hovořil biskup Janota o otázce volby nového biskupa Olomoucké diecéze, vyzval přítomné duchovní, aby zvážili, zda jsou do té míry sjednoceni, že může dojít v dohledné době k volbě. Farář z Valašského Meziříčí ThDr. Vilém Hýbl¹⁴⁵ uvedl na pravou míru biskupův názor na dva tábory v řadách duchovenstva: jednalo se o tábor tajemníka Svozila a tábor „protisvozilovský“, za to sklidil potlesk. Diskusi o budoucí volbě dominoval názor, že nejvhodnějším kandidátem by byl sám správce diecéze biskup Janota. Vedle něho se objevila jako reálná kandidatura farářů Vlastimila Drtiny¹⁴⁶ z Hodonína a Karla Salfického¹⁴⁷ z Olomouce. V závěru diskuse padl i návrh, aby se biskupem stal Janota a Brněnská diecéze vybírala biskupa z dvojice farářů Drtiny a Salfického. Biskup Janota konstatoval, že potřebuje čas na rozmyšlenou a doporučoval import kandidáta na biskupa z jiné diecéze. Volbu biskupa chtěl uskutečnit ideálně do začátku letních prázdnin.¹⁴⁸ Biskup Janota pak v březnu s lítostí informoval diecézní radu o vzdání se kandidatury na olomouckého biskupa, neboť by se Brněnská diecéze ocitla v ještě horší situaci, než je nyní Olomoucká diecéze. A tlumočí názor patriarchy Františka

---

¹⁴⁴ Zápis o synodě duchovenstva olomoucké diecéze ve dnech 1. a 2. března 1955, Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1810, karton 221.

¹⁴⁵ Hýbl, Vilém (*1909), duchovní ČČS(H).

¹⁴⁶ Drtina, Vlastimil (*1913), duchovní ČČS(H).

¹⁴⁷ Salfický, Karel (*1901), duchovní ČČS(H).

¹⁴⁸ Zápis o synodě duchovenstva olomoucké diecéze ve dnech 1. a 2. března 1955, Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1810, karton 221.

Kováře, který „přesto považuje situaci nyní za zralou pro volbu biskupa a nedoporučuje prodlužování správcovství přes prázdniny...“¹⁴⁹

Hníkovo jméno se v souvislosti s kandidaturou na biskupa objevuje poprvé na zasedání Diecézní rady v červnu.¹⁵⁰ Hník byl postupně ze strany Státního úřadu pro věci církevní vytlačován z fakulty.¹⁵¹ Radil se s patriarchou Kovářem o potenciální kandidatuře na biskupa. Kovář Hníkovi kandidaturu důrazně rozmlouval.¹⁵² Diecézní rada se ovšem k této kandidatuře stavěla rezervovaně. Teologovi někteří duchovní naznačili, že není vysněným kandidátem. Hník sám odmítal kandidovat v případě, že by nebylo zaručeno předem jeho zvolení. Po diskuzi na zasedání diecézní rady členové přijali jednomyslné usnesení: „Diecézní rada projednala otázku kandidatury Dr. F. M. Hníka, nemá zásadních námitek proti jeho osobě, vyslovila však jednomyslné přání, že by to měl být kandidát z vlastních řad. Jako kandidáta z vlastních řad navrhuje jednomyslně bratra Františka Dokoupila.“¹⁵³ Dokoupil byl diecézním tajemníkem a kandidaturu zásadně opakovaně na schůzi Diecézní rady odmítal. A na další schůzi Diecézní rady se postavil za Hníkovu kandidaturu, jež byla po diskuzi schválena všemi členy.¹⁵⁴ Na poradě duchovních v říjnu se všichni na kandidátovi shodli, ač někteří by vnitřně řekli ne.¹⁵⁵ Jaroslav Hrdlička uvádí, že patriarcha Kovář svému příteli

---

¹⁴⁹ Protokol o plenární schůzi diecézní rady čs v Olomouci, konané ve čtvrtek dne 17. března 1955, Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1773, karton 216.

¹⁵⁰ Protokol o plenární schůzi diecézní rady čs v Olomouci, konané ve čtvrtek dne 9. června 1955, Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1773, karton 216.

¹⁵¹ Rozhovor s profesorem Janem Blahoslavem LÁŠKEM (*1956). Praha 17. srpna 2015; srov. HRDLIČKA, Jaroslav. František M. Hník a jeho obor v době dějinných národních zvrátů, c. d., s. 27-28.

¹⁵² HRDLIČKA, Jaroslav. František M. Hník a jeho obor v době dějinných národních zvrátů, c. d., s. 28.

¹⁵³ Zápis o poradě duchovních před schůzí diecézní rady dne 1. září 1955 a Protokol o plenární schůzi diecézní rady čs v Olomouci, konané ve čtvrtek dne 1. září 1955, Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1773, karton 216.

¹⁵⁴ Protokol o plenární schůzi diecézní rady čs v Olomouci, konané ve čtvrtek dne 29. září 1955, Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1773, karton 216.

¹⁵⁵ Zápis o poradě duchovních olomoucké diecéze ze dne 7. října 1955, Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1810, karton 221.

vymlouval kandidaturu, tomu se však zdálo místo biskupa jako důstojné řešení jeho vynuceného odchodu z Husovy fakulty ze strany státních úřadů.¹⁵⁶

Diecézní shromáždění k volbě biskupa se konalo 15. ledna 1956 s jediným kandidátem – F. M. Hníkem. Z celkového počtu 108 hlasů, jich bylo platných 105 a z toho 86 hlasů bylo pro kandidáta, zbylých 19 bylo prázdných. Teolog byl zvolen biskupem a začíná novou, poslední, fází svého života.

---

¹⁵⁶ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*, c. d., s. 451.

10. Biskupem Olomoucké diecéze aneb cesta do hrobu

Biskupská ordinace a instalace se konala 25. února 1956 v Olomouckém Husově sboru, za zpěvu úvodní písně Kdož jste Boží bojovníci nastoupil zvolený biskup a spolusvětitelé. Kázání pronesl profesor Jindřich Mánek, patriarcha František Kovář se bohužel ze zdravotních důvodů nemohl účastnit.¹⁵⁷ Nově zvolený biskup pronesl projev na téma Ve službě evangeliu Kristovu.¹⁵⁸

Ve svém úřadu se František Hník všemožně snažil pozvednout vzdělání a teologické uvědomění duchovních i laiků v Olomoucké diecézi prostřednictvím přednášek a teologických soustředění. Často se setkával s nepochopením i odporem, pro mnoho duchovních se stal ovšem opravdovým pastýřem.

Biskupa trápilo v jeho úřadu špatné zdraví, z toho důvodu chtěl počátkem září 1957 rezignovat na svou funkci. Patriarcha Kovář si biskupovu složitou situaci uvědomoval, ovšem hrozba, že by se Hníkovým nástupcem stal diecézní tajemník Leo Marceluch, jej vedla k rozmlouvání podané rezignace. Právě Marceluch byl podíl na Hníkově zhoršujícím se zdravotním stavu, trpěl vysokým tlakem, srdeční neurózou a ischemickou chorobou cév.¹⁵⁹

Rezignaci biskup ke dni 10. září 1961 a odešel do invalidního důchodu.¹⁶⁰ Po několika měsících léčení v Ústavu klinické fyziologie v Praze se měl Hník vrátit domů do svého olomouckého bytu. Jeho manželka se mu proto snažila zajistit vytápění jejich služebního bytu akumulací kamny. Tajemník Marceluch jí z důvodu,

---

¹⁵⁷ Pořad ordinace. Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1828, karton 225.

¹⁵⁸ Hník, František M. Ve službě evangeliu Kristovu, strojepis promluva biskupa. Zemský archiv v Opavě, fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996, inventární číslo 1828, karton 225.

¹⁵⁹ HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*, c. d., s. 467-468; srov. HRDLIČKA, Jaroslav. *Patriarcha Dr. Miroslav Novák: život mezi svastikou a rudou hvězdou*, c. d., s. 200-202.

¹⁶⁰ František Kovář-Františku M. Hníkoví, dopis ze dne 19. září 1961. Personální oddělení ÚR CČS(H).

že jejich byt neměl samostatné elektrické hodiny, odmítl vytápění povolit.¹⁶¹ František M. Hník umírá 28. dubna 1962 po dlouhé nemoci. Církev československá (husitská) tím přišla o nadaného, schopného a obětavého teologa a duchovního.

---

¹⁶¹ HRDLIČKA, Jaroslav. *Patriarcha Dr. Miroslav Novák: život mezi svastikou a rudou hvězdou*, c. d., s. 203-204.

Závěr

V diplomové práci jsme podali základní nárys života teologa Františka Maria Hníka a částečně i některých kapitol z dějin Církve československé (husitské). Práce čerpá především z archivních pramenů: osobního archivu autora, Ústředního archivu a muzea Církve československé husitské a Zemského archivu v Opavě.

Vedle reflexe, či spíše popisu, života teologa jsme se zabývali dvěma exkurzy. Prvním exkurzem bylo nastínění ekumenických názorů a vývoje Církve československé (husitské). Druhým exkurzem byly zkrácené dějiny bohosloveckého vzdělávání a formování Husovy československé bohoslovecké fakulty, jejímž prvním děkanem byl právě František M. Hník.

Mnoho věcí bylo v práci řečeno jen náznakem a okrajově. Fragmentární charakter práce pomůže v orientaci především pro další bádání o Františku M. Hníkovi. Pro komplexnější pohled na osobnost a dílo teologa by bylo zapotřebí projít také prameny v The National Archives v Londýně, fond Státního úřadu pro věci církevní v Národním archivu v Praze či fond Ideové rady CČS(H), který není v Ústředního archivu a muzea Církve československé husitské separován, a je proto nedostupný. Zajímavé a potřebné je analyzovat Hníkův postoj k sociální otázce a jeho sociální teologii a poté komparovat s významným protestantským teologem Josefem Luklem Hromádkou.

V každém případě je František Maria Hník inspirující osobnost, která může především Církvi československé (husitské) mnoho říci i dnes. A možná právě dnes, kdy se CČS(H) ocitla ve zcela protikladné situaci, než byla za Hníkova života. Věřících ubývá takovou rychlostí, jakou dříve přibývalo. A o současné ekumenické orientaci církve řadoví věřící nic netuší.

Resumé

Profesor František Maria Hník se narodil 9. února 1905, zemřel 28. dubna 1962. Po získání doktorátu z filozofie na Masarykově univerzitě se stal duchovním Církve československé (husitské). Tři roky působil v náboženské obci v Náchodě, pak studoval jako stipendista na Meadville Theological School v Chicagu ve Spojených státech, kde získal magisteriát teologie. Poté pracoval v Úřadu Ústřední rady Církve československé (husitské) jako tajemník pro zahraniční styky. Během druhé světové války působil v zahraničním odboji v Londýně, kde pracoval pro exilové ministerstvo zahraničí. V letech 1938-1941 přednášel na Manchester College v Oxfordu. Po válce se stal děkanem Husovy československé evangelické fakulty bohoslovecké (společné fakulty pro Českobratrskou církev evangelickou a Církev československou (husitskou)). Následně prvním děkanem nově vzniklé Husovy československé bohoslovecké fakulty. V roce 1965 se stal biskupem Olomoucké diecéze. Stal se jedním z tvůrců ekumenického směřování Církve československé (husitské). Jeho vědecké práce z oboru křesťanské sociologie a etiky překročily svým významem hranice Československé republiky.

Summary

Professor František M. Hník was born on February 9th 1905 and he died on January 28th 1962. After obtaining his PhD at the Masaryk University he became clergyman of Czechoslovak (Hussite) Church. He lived and worked in parish in Náchod for three years and after that he studied and held a scholarship at Meadville Theological school in Chicago, United States where he also achieved his master degree from theology. After studies in Chicago he worked as a Secretary for Foreign Affairs at Central Board Office of Czechoslovak (Hussite) Church. During the second world war he operated in foreign resistance in London where he worked for Exile Foreign Ministry. During 1938-1941 he was lecturing at Manchester College in Oxford. After second world war he became a dean of the Hus' Czechoslovak Protestant Faculty of Divinity, the common faculty both of The Evangelical Church of Czech Brethren and Czechoslovak (Hussite) Church. Subsequently he was the first dean of newly established Hus' Czechoslovak Faculty of Divinity. In 1965 he became bishop of Olomouc diocese. He became one of the creators of ecumenical orientation of Czechoslovak (Hussite) Church. His scientific works from Christian sociology and ethics exceeded the borders of Czechoslovak republic by its significance.

Prameny a literatura

Prameny

Ústřední archiv a muzeum Církve československé husitské

- fond Korespondence dr. Gustava Adolfa Procházky
- fond Korespondence Emila Dlouhého-Pokorného
- fond Sněmy CČS(H)
- fond Spisy z roku 1928. Osobní spisy
- fond Zápisy ze zasedání ÚR CČS(H)

Zemský archiv v Opavě

- fond Diecézní rada Církve československé (husitské) Olomouc 1921 - 1996
- fond Josef Rostislav Stejskal 1918 – 1946

Personální oddělení ÚR CČS(H)

- Osobní výkaz Františka M. Hníka

Vzpomínky

Rozhovor s profesorem Janem Blahoslavem LÁŠKEM (*1930). Praha 17. srpna 2015.

Rozhovor s profesorem Zdeňkem KUČEROU (*1930). Praha 27. srpna 2015.

Literatura

(anonym). Svobodné církve s nimiž CČS spolupracuje. In: Český zápas, roč. 15, č. 20/1932.

BEDNÁŘ, František, KOVÁŘ, František a HNÍK, František M. *Ročenka Husovy československé evangelické fakulty bohoslovecké v Praze za léta 1938-1946*. Praha: Husova fakulta, 1947, 63 s.

BUTTA, Tomáš a Zdeněk KUČERA. *90 let Církve československé husitské: sborník*. Praha: Církev československá husitská ve spolupráci s Náboženskou obcí CČSH v Praze 1, 2010. ISBN 978-80-7000-047-2.

DASKE, Ulrich. *Die Tschechoslowakische Hussitische Kirche in der deutschen theologischen Literatur und in Selbstzeugnissen*. Frankfurt am Main: Peter Lang, c1987, v, 633 s. ISBN 3-8204-0912-2.

EBERTOVÁ, Anežka a kol. *Základy sociálně etické orientace církve československé husitské*. Plzeň: Ústřední rada Církve československé husitské, 1983, 49 s.

FARSKÝ, Karel. *CČS: stručné informace o náboženských názorech, úkolech a organizaci církve československé*. Praha: Ústřední rada CČS, 1925.

FARSKÝ, Karel a František KALOUS. *Československý katechismus: učebnice pro mládež a věřící církve československé*. Příbram: vl. n., 1922.

HNÍK, František M. Diskuse o církvi československé s prof. J. L. Hromádkou. *Náboženská revue*, roč. 5, č. 3/1933, s. 118-131.

HNÍK, František M. Dnešní stav ekumenického hnutí. In: *Náboženská revue CČS*, roč. 18, č. 4-5/1947, s. 306-314.

HNÍK, František. Dr. František Kovář - akademický učitel. In: *Náboženská revue*, roč. 21, č. 1/1950, s. 5-25.

HNÍK, František M. *Edvard Beneš, filosof demokracie*. 1. vyd. V Praze: Melantrich, 1946, 205 s.

HNÍK, František M. Křesťanství a sociální idealism. *Náboženská revue*. 1931, roč. 3, č. 1, s. 12-18.

HNÍK, František M, HRONEK, Jiří, KŘÍŽ, Karel, LANGER František a WINTER, Gustav. *O Anglii a Angličanech*. London: Kruh přátel československé knihy v Anglii, 1941, 121 stran.

HNÍK, František M. *The philanthropic motive in Christianity: an analysis of the relations between theology and social service*. Oxford: B. Blackwell, 1938, 328 s.

HNÍK, František M. *Pohnutky dobročinnosti v křesťanství: rozbor vztažnosti mezi theologií a sociální službou*. Praha: Církev československá. Ústřední rada, 1935, 348 s.

HNÍK, František M. *Prostituce: příspěvek ke charakteristice sociálního jevu*. Brno, 1927, 255 s. Disertační these. Masarykova universita. Filosofická fakulta

HNÍK, František M. *Za lepší církví: duševpytná studie o příčinách přestupů do církve československé*. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Církve československé, 1930, 238 s.

HOLÝ, Martin. *Angažovaný teolog Milan Salajka*. 2014. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská teologická fakulta.

HRDLIČKA, Jaroslav. Církev československá husitská a sekularizace v Československé republice 1918-1938: ThDr. PhDr. František Kovář (deníky 1928-1936). In: *Theologická revue*, roč. 84, č. 4/2013, s. 410-430.

HRDLIČKA, Jaroslav. *Patriarcha Dr. Miroslav Novák: život mezi svastikou a rudou hvězdou*. Brno: L. Marek, 2010, ISBN 978-80-87127-28-5

HRDLIČKA, Jaroslav. *Život a dílo prof. Františka Kováře: příběh patriarchy a učence*. Brno: L. Marek, 2007. ISBN 978-80-87127-05-6.

HROMÁDKA, Josef Lukl. *Církev československá*. In: *Křesťanská revue*, roč. 5, č. 7-10/1932, s. 196, 233, 280 a 298.

HREJSA, Ferdinand, BARTOŠ, František Michálek, BEDNÁŘ, František, DANĚK, Slavomil. *Sborník k prvnímu desetiletí Husovy fakulty: 1919/20-1928/29*. Praha: nákladem státním, 1930.

Husova československá bohoslovecká fakulta vstoupila v život. 1. vyd. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Blahoslav, 1950, 31 s.

KALOUS, František. SPISAR, Alois. *Učení náboženství křesťanského pro věřící církve československé*. Příbram: nákl. vl., 1929.

KAŇÁK, Miloslav. *Padesát let Československé církve: sborník studií pracovníků Husovy fakulty věnovaný k půlstoletí ČČs*. Praha: Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, 1970.

KAŇÁK, Miroslav. *Ze vzpomínek na cestu patriarchy Dr. K. Farského do Švédska*. In: *Theologická revue ČČS(H)*, č. 1/1962, s. 18-24.

KAPLAN, Karel. *Národní fronta 1948-1960*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2012, 907 s. ISBN 978-80-200-2074-1.

KOVÁŘ, František. *Deset let československé církve: přednáška proslovená na jubilejní synodě duchovenstva čsl. církve v Praze, dne 8. ledna 1930*. Praha: Ústřední rada čsl. církve, 1930.

KRAHULCOVÁ, Beáta, ed. *Kontexty sociální a charitativní práce: sborník katedry psychosociálních věd a etiky*. Brno: L. Marek, 2008. ISBN 978-80-87127-07-0.

KUČERA, Zdeněk. *O teologickou totožnost církve československé husitské*. Praha: Blahoslav, 1988.

KUČERA, Zdeněk. *Pravda a iluze moderní teologie: Emil Brunner - Paul Tillich - obrat teologie ČČSH*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1986.

LÁŠEK, Jan Blahoslav a Jaroslav HRDLIČKA. *Etické otázky vědy v reflexi Církve československé (husitské) od jejího vzniku v r. 1920 do současnosti*. *Theologická revue*, roč. 79/2008, č. 3, s. 440-478.

MAREK, Pavel. *Emil Dlouhý-Pokorný: život a působení katolického modernisty, politika a žurnalisty*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007, xxiv s. obr. příl. ISBN 978-80-7325-129-1, s. 220-221.

NEUNER, Peter. *Ekumenická teologie: hledání jednoty křesťanských církví*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2001, 311 s. ISBN 80-7021-408-2.

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939-1990: prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007, 523 s. ISBN 978-80-246-1369-7.

Pastýřský list biskupů čs. církve k 20. výročí jejího vzniku 8. 1. 1920. Český zápas 23/1940, č. 1, s. 1-2

PLECHATÝ, František. *30 let církve československé*. Praha: Blahoslav, 1950.

POKORNÝ, Petr, Pavel FILIPI a Milan SALAJKA. *Český ekumenismus: theologické kořeny a současná tvář církví*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1976, 237 s.

PRÁŠEK, Ferdinand. *Vznik československé církve a patriarcha G. A. Procházka*. Praha: Ústřední rada Čsl. církve, 1932, 139 s.

PROCHÁZKA, Gustav Adolf. *Křesťanský humanism a československá církev*. 1. vyd. Praha: Ústřední rada CČS, 1932, 127 s.

PROCHÁZKA, Gustav Adolf. *V boji za pravdu: připomínky k Hromádkovým kritikám církve československé v Křesťanské revui 1932*. Praha: Blahoslav, 1933, 103 s.

PROCHÁZKA, Gustav Adolf, Alois SPISAR, Josef Rostislav STEJSKAL, Vilém KLOUBEK, Jan PLEŠINGER a František M HNÍK. *Vstupní přednášky profesorů na Vysoké škole bohoslovecké církve československé: (Předneseny při zahájení přednášek dne 10. října 1932)*. Praha: Ústřední rada církve československé, 1932.

SALAJKA, Milan. *Proces ustavování a duchovní správy náboženských obcí Církve československé husitské 1920 až 2000: komentovaný přehledný manuál*. Vyd. 1. Praha: Církev československá husitská, 2003, 192 s. ISBN 80-7000-612-9.

SALAJKA, Milan. *Úsilí CČS(H) na poli fakultní theologické práce a bohosloveckého vzdělávání*. Praha: Husova československá bohoslovecká fakulta, 1987.

SPISAR, Alois. *Ideový vývoj církve československé*. Praha: Ústřední rada církve československé, 1936, 438 s.

ŠVARC, Stanislav. *František Maria Hník – protagonista sociální teologie Církve československé. Počátky sociálně etického myšlení CČS v době 1. republiky*. Police nad Metují, 2003. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Husitská theologická fakulta.

Úctou k životu a láskou k člověku: Poselství II. řádného sněmu církve československé 8.-10. ledna 1946. V Praze: Tisková rada církve československé, 1946, 8 s.

URBAN, Rudolf. *Die Tschechoslowakische Hussitische Kirche*. Marburg/Lahn: J. G. Herder-Institut, 1973, viii, 327 s. ISBN 3-87969-103-7.

Výstava 30 let církve československé. Praha: Tiskové a nakladatelské družstvo Blahoslav, 1950.

Základy víry církve československé husitské. Praha: Ústřední rada církve československé husitské, 1975, 144 s.

ZOUHAR, Jan, GABRIEL, Jiří, KROB, Josef a PAVLINCOVÁ, Helena. *Slovník českých filozofů*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 697 stran. ISBN 80-210-1840-2.

*Zpráva o I. řádném sněmu církve československé konaném ve dnech 29. a 30. srpna 1924
v Praze-Smíchově. Praha: Ústřední rada církve čsl., 1924.*